Meerjarig bomenbeheerplan

December 2020

Gemeente Raalte

Meerjarig bomenbeheerplan

Gemeente Raalte

Opdrachtgever:	Gemeente Raalte
Domein:	Beheer – Groen en Spelen
Adres:	Enkstraat 27 8102 GH Raalte
Opdrachtgever: **Contactpersoon:**	Wendy Busscher Wilco Blokker
Opgesteld door:	Bomenwacht Nederland en gemeente Raalte
Projectcode: **Datum:**	17564 December 2020

Gemeente Raalte

Inhoud

Samenvatting 1

1 Inleiding 3

1.1 Aanleiding 3

1.2 Doelstelling 3

1.3 Reikwijdte 4

1.4 Leeswijzer 4

2 Achtergrond, kaders en ontwikkelingen 5

2.1 Wettelijke kaders 5

2.2 Gemeentelijk beleid 6

2.3 Handboek Bomen en algemene kwaliteitsvereisten 7

2.4 Ontwikkelingen 8

3 Bomenbestand van Raalte 10

3.1 Bomenbestand 10

3.2 Huidige beheer en beheervormen 13

3.3 Ziekten en aantastingen 15

3.4 Klachten en meldingen bomen 15

3.5 Belangrijke aandachtspunten voor boombeheer 16

4. Beheervisie en procesinrichting 17

4.1 Speerpunten en keuzes beheer 17

4.2 Strategisch Bomenbeheer 19

4.3 De juiste boom op juiste plek 20

5 Uitvoering van regulier onderhoud 22

5.1 Gebiedsindeling voor beheer 22

5.2 Boomveiligheidscontrole, onderhoudsinventarisatie en nader onderzoek 23

5.3 Verbetering van het bomenbestand 23

5.4 Vervanging bomen 24

6. Uitvoering incidenteel onderhoud 27

6.1 Omgang calamiteiten (weersafhankelijk) 27

6.2 Ziekten en aantastingen 27

6.3 Meldingen van overlast 27

6.4 Bomen in projecten 28

7. Communicatie 30
7.1 Externe communicatie 30
7.2 Interne communicatie 31
8. Financiële verantwoording bomenbeheer 33
8.1 Kosten cyclisch bomenbeheer 33
8.2 Vervangingsopgave 36
8.3 Verantwoording 36
9. Actieplan 37
Bijlagen 39

Samenvatting

Actuele beheerplannen geven inzicht in hoe je er als gemeente voor staat met je dagelijks onderhoud, of je kan voldoen aan de zorgplicht (borgen veiligheid) en of er geen kapitaalsvernietiging optreedt. Daarnaast geeft een actueel beheerplan inzicht in de vervangingsopgave.

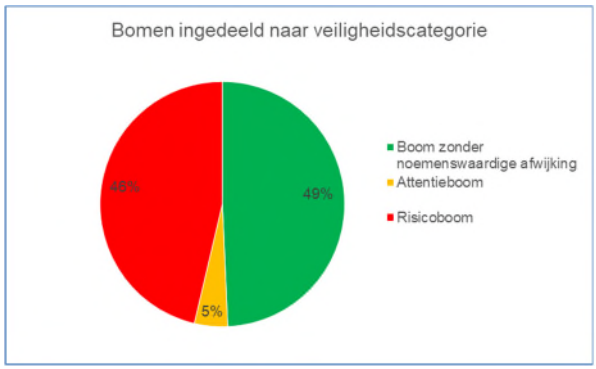
Belang van bomen

De functies, waarden, effecten en prestaties van bomen worden steeds beter onderkend. Naast dat bomen onmisbaar zijn in de kringloop (onder meer CO2, N2 en O2), hebben zij ook een grote functie als verkeersgeleiding, wegondersteuning, groene aankleding (belangrijk voor gezondheid), en krijgen ze een steeds grotere rol bij klimaatadaptatie en biodiversiteit.
Daarom heeft de gemeente Raalte voor een goed beheer van haar bomenbestand een beheerplan opgesteld. Het beheerplan gaat uit van cyclisch beheer gedurende de komende negen jaar.

De kaders van de landelijke wet- en regelgeving, onder meer Burgerlijk Wetboek, de Wet natuurbescherming en de Algemene Plaatselijke Verordening van Raalte, dienen als uitgangspunt voor dit bomenbeheerplan. De nota groenhoofdstructuur (2010), de visie ‘Groen, samen Doen’ (2016) en de Kadernotitie Bomen 2017 zijn leidend vanuit gemeentelijk beleid.

Huidige beheersituatie bomen

Voor het beheerplan is de huidige situatie (nulsituatie) bepaald van het Raalter bomenbestand. Er staan ruim 47.000 bomen op een veelal gunstige standplaats.
De helft van de bomen is ouder dan 50 jaar, 53 procent van de bomen heeft een voldoende tot goede conditie en meer dan de helft van de bomen is van de soort eik.

Heel veel snoeien
Uit de huidige beheersituatie komt naar voren dat snoei een heel groot aandachtspunt is!
Gemeente Raalte heeft volgens de systematiek Handboek Bomen 51 procent risicobomen (landelijk 20 procent), in de huidige situatie is de snoeibehoefte dus groot (veel achterstallig onderhoud).

Het risico en de problemen rond bomen kunnen door middel van veel snoeien weggenomen worden, en door in de toekomst, de juiste onderhoudsfrequentie toe te passen, worden voorkomen. Op deze manier kan het aantal claims, klachten en meldingen van onze inwoners worden verminderd.

Nieuwe aanplant
Het is van belang om bij nieuwe aanplant goed na te denken over de (omvang van de) boven- en ondergrondse groeiplaats, boomsoort en bescherming. Zo kan een goed gekozen boom uitgroeien tot een boom die past op betreffende locatie.

Visie bomenbeheer

In de toekomstvisie van het bomenbeheerplan zijn de bomen (op basis van de bomenhoofdstructuur) verdeeld in drie beleidsstatussen, namelijk waardevolle puntelementen, hoofd- en substructuurbomen en overige bomen. Afhankelijk van het belang van de bomen voor hun omgeving worden bomen vanuit hun beleidsstatus beschermd en worden er verschillende eisen/voorwaarden gesteld aan inrichting van de groeiplaats, herplantverplichting, beschermde status (kap), investeringsbereidheid, inspectiefrequentie en uit te voeren onderhoud .

Planmatig onderhoud
Om de grote achterstanden in snoei weg te werken willen we de komende jaren toewerken naar strategisch boombeheer →planmatig onderhoud. Dit houdt in dat bomen eens in de drie jaar geïnspecteerd en indien nodig gesnoeid worden. De gedachte hierachter is dat kleinere takken veel sneller gesnoeid kunnen worden en dat hierdoor een snoeironde veel sneller gemaakt kan worden. Voordelen hiervan zijn dat er bespaard wordt op ad hoc werk, het bomenbeheer goed op orde is (voldoen aan onze zorgplicht) en snoeirondes veel sneller (en daardoor goedkoper) gemaakt kunnen worden. Daarnaast is deze werkwijze beter voor de conditie van bomen, dit kan positief werken op levensduur waardoor de som van de afschrijvingsopgave voor bomen kan dalen.
De gemeente wordt voor het planmatige onderhoud opgedeeld in drie deelgebieden. Het beheer wordt uitgevoerd in vier processtappen: Inventariseren, Besluiten, Voorbereiden en Uitvoeren.

Return on investment
We streven ernaar om over zes jaar (twee beheercycli) geen snoeiachterstanden meer te hebben. Om dit te realiseren is in de eerste beheercyclus (drie jaar) jaarlijks een investering nodig van € 133.000 om het planmatig onderhoud op orde te krijgen (scenario 1, extra investeren in planmatig onderhoud). In de tweede cyclus kan met het huidig beschikbare bomenbudget het bomenonderhoud verder op orde worden gebracht. Na het inlopen van de achterstanden (vanaf 2027) zal door deze efficiënte werkwijze jaarlijks minder budget (€ 52.000) nodig zijn, waardoor naar verwachting het extra geïnvesteerde geld langzaam wordt terugverdiend.

Naast het reguliere onderhoud is ook de (financiële) vervangingsopgave in beeld gebracht. Deze informatie wordt meegenomen in de vervangingsstrategie en het meerjareninvesteringsplan.

Overige taken boombeheer en communicatie
Dit beheerplan behandelt naast het reguliere onderhoud tevens het incidentele onderhoud aan bomen. Het gaat daarbij onder meer om de omgang met calamiteiten, monitoring van ziekten en aantastingen bij bomen en hoe ga je om met bomen in projecten.

Daarnaast vinden we het als gemeente Raalte belangrijk om onze inwoners te informeren en te betrekken bij de openbare ruimte. In het hoofdstuk communicatie is dit voor bomen verder uitgewerkt.

1 Inleiding

Het belang van bomen

In de gemeente Raalte is het prettig wonen, leven en werken. De aanwezigheid van groen, bomen, bossen, landgoederen en een uitgestrekt landelijk gebied tussen de IJssel en de Sallandse Heuvelrug dragen hieraan bij. In de Omgevingsvisie Horizon gemeente Raalte 2040 wordt aan groen en de groene omgeving een hoge waarde toegekend. Hiervoor maken we keuzes die gericht zijn op het ontwikkelen, behouden en het versterken van hetgeen wat waardevol is. Daarnaast komen ook de opgaven die ons te wachten staan om de omgeving toekomstbestendig in te richten en te beheren in beeld.
Op het gebied van klimaatadaptatie, biodiversiteit, energietransitie, levensloopbestendigheid, gezondheid en een veilige omgeving staat ons nog veel te doen. De functies, waarden, effecten en prestaties van bomen krijgen hierin een steeds grotere rol.

Het belang van beheer

Behouden van hetgeen dat wij als Raalter samenleving waardevol vinden vraagt om inzicht en het nemen van maatregelen. Dat betekent dat wij voortdurend bereid moeten zijn om te investeren in het beheer en onderhoud. Dat komt tot uitdrukking in de dagelijkse zorg van de openbare ruimte.
Dit bomenbeheerplan vormt de leidraad voor het operationele beheer van bomen op hoofdlijnen. Het geeft handvatten voor de communicatie tussen bestuurders, uitvoerders en inwoners. Daarnaast is het een toetsinstrument voor specifieke beheerkeuzes en onderhoudsactiviteiten.

1.1 Aanleiding

In het Groenbeleidsplan ‘Groen samen doen’ zijn ambities en beleidsuitgangspunten ten aanzien van de bomen in de gemeente Raalte vastgelegd. In de Kadernotitie Bomen 2017 zijn de kaders en uitgangspunten verder uitgewerkt.
Vanuit dit beleid wordt het bomenbeheer verder uitgewerkt op tactisch niveau. Gemeente Raalte heeft de behoefte haar bomenbeheer efficiënt en eenduidig in te richten, waarbij gevolg wordt gegeven aan de in het Groenbeleidsplan en de Kadernotitie Bomen ingezette richting.

1.2 Doelstelling

Gemeente Raalte heeft de *volgende* doelstellingen voor haar bomenbeheer:

- Zorgdragen voor een gastvrije, veilige openbare ruimte waarbij bomen een beelddragend element zijn en voldaan wordt aan de zorgplicht. De snoei van de bomen moet op orde zijn. Dat houdt in dat snoeiachterstanden zoveel mogelijk ingelopen zijn, en slecht functionerende bomen vervangen door passende exemplaren.
- De herkenbaarheid en (cultuurhistorische) identiteit van centra en buitengebied behouden en indien mogelijk versterken. Aandachtspunten hierbij zijn:
  - de kwaliteit van de structuren als geheel en de bomen die hier onderdeel van zijn;
  - aandacht voor de juiste soortkeuze en voldoende ruimte bij nieuwe aanplant.
- Inzetten op duurzaam en robuust groen. Door de juiste boom op de juiste plek te planten kan deze zich ontwikkelen naar een passend en gewenst eindbeeld. Diversiteit in soorten en cultivars dragen hier aan bij. Beheer en onderhoud zijn hier op aangepast.
- Bewoners en gebruikers van de openbare ruimte worden betrokken bij het bomenbeheer. Informatie over onderhoud, overlast en andere zaken rondom de gemeentelijke bomen wordt helder gecommuniceerd. Waar mogelijk en passend worden bewoners betrokken.

Deze doelstellingen vormen de basis van de keuzes die in dit beheerplan en in het dagelijks beheer gemaakt worden.

Met behulp van dit bomenbeheerplan verbetert Raalte op efficiënte wijze het kwaliteitsniveau van het bomenbestand (conditie, snoeibehoefte) en voldoet daarmee tevens aan de zorgplicht. Daarnaast worden bomen al naar gelang hun toegevoegde waarde voor de omgeving vanuit beleid beschermd en hangen ook de ingrepen samen met deze waarde.

1.3 Reikwijdte

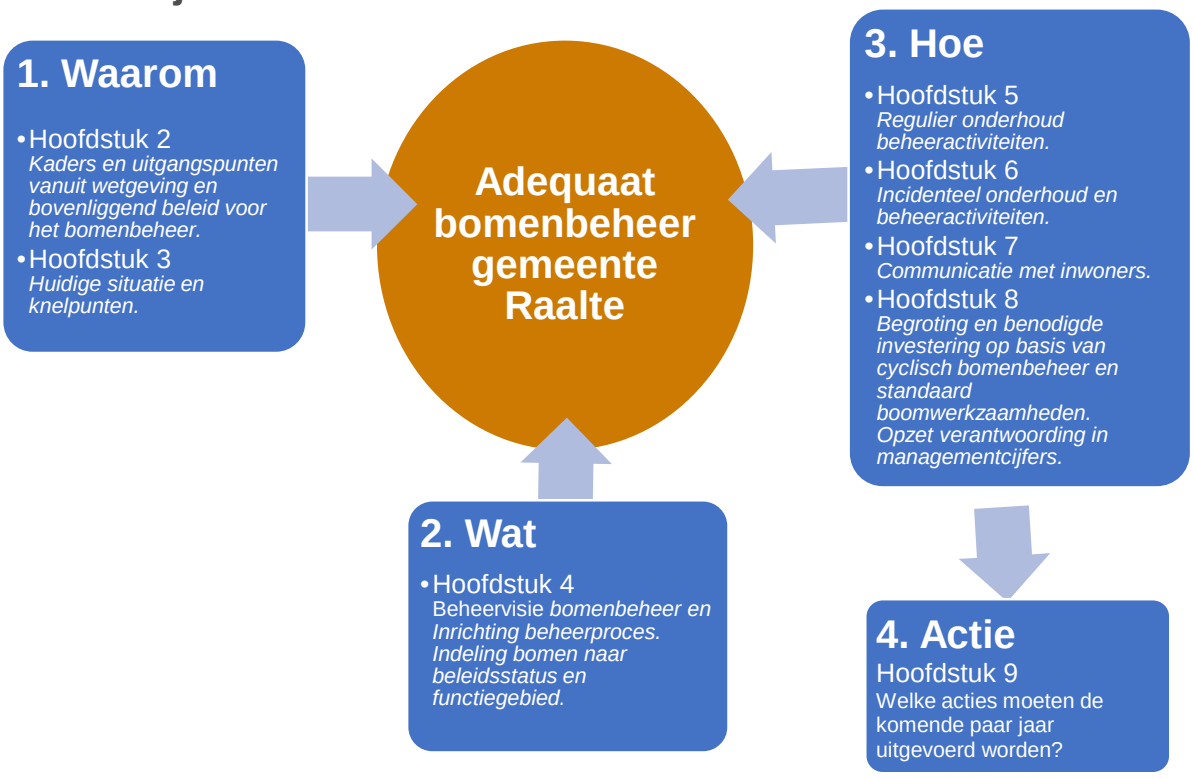
Dit beheerplan is opgesteld ten behoeve van het cyclisch bomenbeheer gedurende de komende negen jaar (2021-2029), waarbij na drie jaar gekeken wordt of bijstelling noodzakelijk is.

Dit bomenbeheerplan heeft betrekking op:

- Alle gemeentelijke bomen, binnen en buiten de bebouwde kom;
- Kleine percelen bos, opgaande beplanting en singels en houtwallen zowel binnen als buiten de bebouwde kom op gemeentelijk terrein. Bij bomen in bosplantsoenvakken betreft het alleen de veiligheidsaspecten;
- Houtopstanden in het buitengebied waarvoor een onderhoudsplicht ligt bij de gemeente Raalte en een poot- en kaprecht bij derden (vaak een landgoed of IJssellandschap).

Belangrijke beeldbepalende particuliere bomen staan op de lijst beschermwaardige bomen, maar vallen niet onder dit beheerplan bomen.

1.4 Leeswijzer

Schematische leeswijzer bomenbeheerplan Raalte.

2 Achtergrond, kaders en ontwikkelingen

Bij het beheer van bomen dient rekening gehouden te worden met de kaders van de landelijke wet- en regelgeving. De gemeentelijke beleidskaders worden gesteld door het gemeentelijke Groenbeleidsplan 2016 (Groen, samen doen) en de Kadernotitie Bomen 2017. Naast de landelijke en gemeentelijke kaders worden in dit hoofdstuk de kaders vanuit het Handboek Bomen toegelicht en worden de ontwikkelingen weergegeven die consequenties kunnen hebben voor het bomenbestand.

2.1 Wettelijke kaders

Om de verdergaande professionalisering inhoud te kunnen geven, is het belangrijk dat hiervoor kaders worden vastgesteld. De wettelijke kaders die wij moeten toepassen zijn:

Burgerlijk Wetboek

De algemene zorg voor een veilige leefomgeving is gebaseerd op het Burgerlijk Wetboek (Boek 6, artikel 162). Hierin is onder meer geregeld dat de beheerders van openbare voorzieningen aansprakelijk kunnen worden gesteld voor schade. Op basis van deze aansprakelijkheid geldt een ‘zorgplicht’. Deze houdt in dat boomeigenaren verplicht zijn om hun bomen zorgvuldig te (laten) beheren, zodat de veiligheid van de (openbare) ruimte rond de bomen gegarandeerd is. De beheerder is verantwoordelijk voor voldoende onderhoud en moet bij geschillen kunnen aantonen dat inspectie en onderhoud hebben plaatsgevonden.

APV en Wet natuurbescherming

Bij het vellen van bomen of andere houtopstanden kan de Algemene Plaatselijke Verordening of de Wet natuurbescherming (voorheen Boswet) van toepassing zijn. Hierin zijn regels opgenomen ter bescherming van houtopstanden en voor het in stand houden van het areaal.

Zorgplicht flora en fauna

De Wet natuurbescherming (voorheen o.a. Flora- en faunawet) schrijft een zorgplicht voor. De zorgplicht kan leiden tot beperkingen of aanpassingen bij het uitvoeren van het onderhoud (de juiste timing, ook bij uitbesteding). Zo kan er sprake zijn van het aanpassen van de periode waarin gesnoeid of gekapt kan worden. Leidend hierin is de gedragscode ‘Flora- en faunawet bestendig beheer en onderhoud groenvoorzieningen’ van Vereniging Stadswerk.

Bij de uitvoering van werkzaamheden wordt altijd de Wet natuurbescherming nageleefd.
Om naleving van de Wet natuurbescherming te waarborgen, is conform de gedragscode in iedere bomenploeg ten minste één medewerker hiervoor opgeleid en neemt hij of zij hierin het voortouw. Op papier is altijd aantoonbaar dat een flora- en faunacheck heeft plaatsgevonden voor aanvang van de werkzaamheden. Ook tijdens snoeiwerkzaamheden wordt de gedragscode gevolgd.

Pootrechten

Binnen de gemeente Raalte kennen wij de zogenaamde pootrechten. De bomen staan dan in de gemeentelijke wegberm, het eigendom van de bomen berust vaak bij een landgoed of een stichting. In sommige gevallen is de gemeente verantwoordelijk voor het onderhoud.

2.2 Gemeentelijk beleid

Vanuit het gemeentelijk beleid vormen onderstaande plannen de kaders.

Integrale visie op de openbare ruimte

De visie op de openbare ruimte geeft de ontwikkelrichting weer ten aanzien van het gebruik en de inrichting van de openbare ruimte. Hierbij wordt ingezet op robuuste groenstructuren, invalswegen maken daarvan deel uit. Daarnaast zijn de onderhoudsniveaus voor de openbare ruimte vastgelegd in dit document.

Landschapsontwikkelingsplan 'Een plus voor het landschap van Salland'

In samenwerking met de gemeente Deventer en Olst Wijhe is in 2008 een landschapsontwikkelings-plan opgesteld. Een visie voor de groene inrichting van het buitengebied van de drie Sallandse gemeente geënt op de verschillende deelgebieden, met ieder een eigen karakter en verschijningsvorm. Hierin zie je bijvoorbeeld terug dat de beplantingen langs de wegen in het buitengebied belangrijke dragers zijn van de landschapsstructuur en de identiteit van het gebied.

Groenbeleid 'Groen, samen doen!'

Het beleid dat de gemeente Raalte voert, is mede geënt op de visie 'Groen, samen doen!'. In dit groenbeleid wordt voor bomen ingezet op:

- Het beschermen van de waardevolle houtopstanden
- Compensatie bij kap
- Juiste boom op juiste plek
- Meer variatie in bomen ten behoeve van de biodiversiteit
- Professionalisatie van het beheer en onderhoud

Kadernotitie Bomen

In de Kadernotitie Bomen 2017 is het groenbeleid voor bomen verder uitgewerkt. Hierbij zijn onderstaande kaders van toepassing bij zowel de inrichting als het beheer van de bomen in de openbare ruimte:

1. Het handhaven en versterken van bomenstructuur en groenhoofdstructuur
2. Het waarborgen van de veiligheid (voldoen aan wettelijke eisen)
3. De juiste boom op de juiste plek
4. Het uitvoeren van een adequaat beheer en onderhoud
5. Het differentiëren van de onderhoudsniveaus
6. Financieel kader
7. Zorgplicht flora en fauna
8. Communiceren over maatregelen

Deze punten worden in de volgende hoofdstukken verder uitgewerkt.

Nota groenhoofdstructuur

De groenstructuurkaarten die onderdeel uitmaken van de nota groenhoofdstructuur (actualisatie in 2010) vormen de basis voor de indeling van de bomen. De gemeentelijke bomen zijn hierin verdeeld in drie beleidscategorieën, namelijk waardevolle puntelementen (beschermwaardige bomen en parels in de wijken), hoofd- en substructuurbomen, en overige bomen. Deze bomen vervullen verschillende rollen binnen de gemeente en hebben daarmee ook een andere status waar het gaat om kap, herinrichting, vervanging of onderhoud.

Programma van Eisen Openbare Ruimte (PvE)
Hiermee kan de gemeente sturen op de kwaliteit van de openbare ruimte ten aanzien van gebruik, ontwerp, inrichting en beheer. Handboek Bomen maakt onderdeel uit van het PvE.

2.3 Handboek Bomen en algemene kwaliteitsvereisten
Dit bomenbeheerplan wordt gebruikt in combinatie met het Handboek Bomen (Norminstituut Bomen). Het Handboek Bomen dient als leidraad voor de voorwaarden en eisen die gesteld worden ten aanzien van soortkeuze, boomgrootte, inrichting van de groeiplaats, keuring plantmateriaal, aanplant, inventarisatie, onderzoek, (vorm)snoei, verplanting en kap.

De volgende hoofdstukken uit het handboek zijn van belang voor het bomenbeheerplan:

- Hoofdstuk 4 Aanleg groeiplaatsen voor bomen
- Hoofdstuk 8 Snoeien bomen
- Hoofdstuk 9 Specifieke vormsnoei bomen
- Hoofdstuk 10 Boomveiligheidscontrole (BVC)
- Hoofdstuk 11 Boomveiligheidsonderzoek
- Hoofdstuk 12 Vellen bomen en rooien stobben
- Hoofdstuk 13 Verplanten bomen

Opnamekenmerken individuele bomen
Alle individuele bomen worden in Raalte opgenomen volgens de systematiek van het Handboek Bomen. Gedurende de inspectie wordt een afweging gemaakt ten aanzien van de te nemen beheer- en veiligheidsmaatregelen.

Criteria kwaliteit boomverzorgers
Om de kwaliteit van het bomenbeheer te borgen, zijn de boomverzorgers ten minste ETW-gecertificeerd (European Tree Worker) of in het bezit van een certificaat van een vergelijkbaar niveau. De eisen aan snoei en onderhoud, zoals vermeld in het Handboek Bomen (Norminstituut Bomen), zijn bekend en hierop worden de werkzaamheden beoordeeld.

Kwaliteit actuele data
Een actueel bijgewerkt datamodel is onmisbaar voor de aansturing, voortgang van de werkzaamheden en afrekening. Daarom worden alle wijzigingen in de beheergegevens door zowel binnen- als buitendienst uiterlijk binnen twee maanden doorgevoerd in het databestand.

2.4 Ontwikkelingen

Beheer en Onderhoud

Als belangrijke ontwikkelingen op het gebied van beheer en onderhoud zien wij een 3-tal zaken die om aandacht vragen:

- Het introduceren van risicogestuurd beheer. Dat wil zeggen dat onderhoudsmaatregelen worden genomen omdat dit prioriteit vanuit het technische boombeheer moet krijgen of omdat de omgevingsfactoren hiertoe aanleiding geven (bijv. een drukke weg). In situaties met een lager risico inschatting kan worden volstaan met een beperkte inzet. Risicogestuurd beheer voor boombeheer is echter beperkt mogelijk omdat het uitstellen van snoei grote snoeiwonden veroorzaakt. Dit leidt tot verminderde conditie en mogelijk versnelde afschrijving van een boom.
- Een grotere betrokkenheid vanuit de samenleving vraagt in toenemende mate om meer flexibiliteit in het kader van het beheer en onderhoud. Er wordt steeds meer gezet om de kracht en kennis die in de samenleving aanwezig is te benutten. Bij bomenbeheer kan dit vorm worden gegeven door bijv. gebruik te maken van een lokale klankbordgroep (bijv. werkgroep Groene Agenda).
- Integreren van beheer en onderhoudsmaatregelen in de openbare ruimte. Hier speelt vooral het onderling afstemmen van maatregelen, zodat in toenemende mate ingezet kan worden op een gebiedsgerichte aanpak (bijv. combineren weg- en boomonderhoud).

Klimaatverandering

Naast bovengenoemde ontwikkelingen op gebied van beheer krijgen wij in toenemende mate te maken met de gevolgen van klimaatverandering. Denk hierbij aan intensieve regenbuien, zware stormen, wateroverlast, hittestress en verdroging. Ook kunnen aantastingen ontstaan door ‘nieuwe’ ziekten en plagen die leiden tot diverse schades of zelfs het wegvallen van bomenrijen.
De weersveranderingen die wij nu meemaken vragen om adaptieve maatregelen, waarmee de negatieve gevolgen zoveel mogelijk worden beperkt. Een veel gebruikte term hiervoor is de klimaat adaptieve stad (KAS). De bomen kunnen hier een belangrijke bijdrage aan leveren. Investeren in het groen en de bomen (met aandacht voor juiste locatie en (bio)diversiteit) levert een positieve bijdrage waardoor de gemeente Raalte minder kwetsbaar wordt voor de gevolgen van weersverandering.

Raamsweg, Mariënheem

De Rikke, Heino

Van der Cappelenweg, Heino

Zwarteweg, Nieuw Heeten

Overzichtsfoto's van bomen in de gemeente Raalte.

3 Bomenbestand van Raalte

Het bomenbeheer van gemeente Raalte is gericht op het eigen bomenbestand. Voor het beheer en onderhoud van bomen is het essentieel om de inventarisatie- en inspectiegegevens op orde te hebben. In dit hoofdstuk wordt de nulsituatie bepaald (de aard, de omvang en de kwaliteit van het gemeentelijk bomenbestand). Hierbij wordt, zoals eerder is gemeld, gewerkt volgens de leidraad uit het Handboek Bomen. In de laatste paragraaf van dit hoofdstuk wordt kort samengevat waar extra aandacht voor het beheer nodig is.

3.1 Bomenbestand

Nulsituatie bomenbestand

De gemeente Raalte heeft 47.628 bomen in beheer, de bomen in bosplantsoenen, singels en houtwallen staan niet in het beheersysteem en zijn daardoor niet meegerekend. Dit komt neer op 1,25 boom per inwoner. Dit is hoog vergeleken met het landelijk gemiddelde (Antea Benchmark 2017) van 0,5 boom per inwoner. Zo'n 73 procent van de bomen staat in het buitengebied. Het bomenbestand bestaat uit zo'n 225 verschillende boomsoorten en cultivars.

Steekproef

Van het totale bomenbestand is bijna 10 procent door Bomenwacht geïnspecteerd als eerste steekproef. De inspectiegegevens blijken representatief voor het gehele bomenbestand en kunnen worden geëxtrapoleerd. De werkwijze bij de steekproef en de vergelijking van gegevens van de bomen met het totale bomenbestand worden nader toegelicht in bijlage A Inspectie als steekproef.

Bomen in bosplantsoen en singels

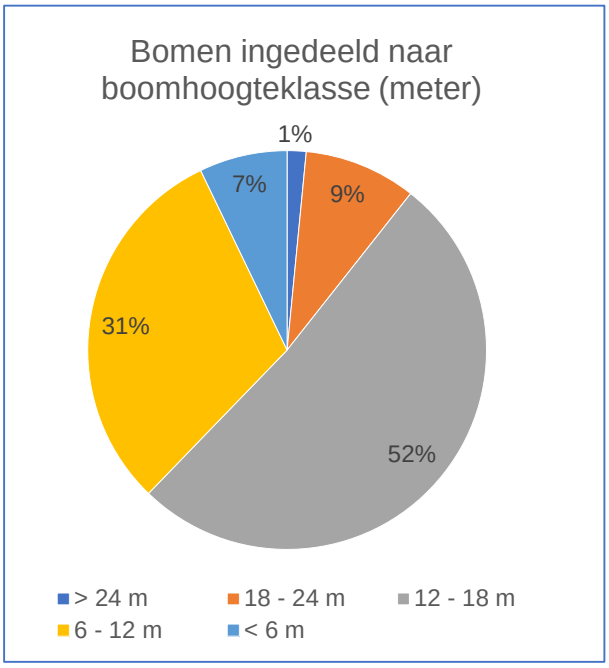
Binnen de gemeente Raalte is circa 315.000 m^2 geregistreerd als bosplantsoen. De bomen in de bosplantsoenvakken zijn momenteel niet opgenomen in de beheersystemen, maar ook hiervoor geldt de zorgplicht. Deze bomen moeten de komende jaren worden geïnspecteerd en onderhouden.

In deze paragraaf worden achtereenvolgens de boomhoogte, stamdiameter, standplaats, conditie, leeftijdsopbouw en de boomsoorten van het Raalter bomenbestand geschetst.
De verschillende begrippen uit het Handboek Bomen worden in de begrippenlijst (met nummering) verder toegelicht.

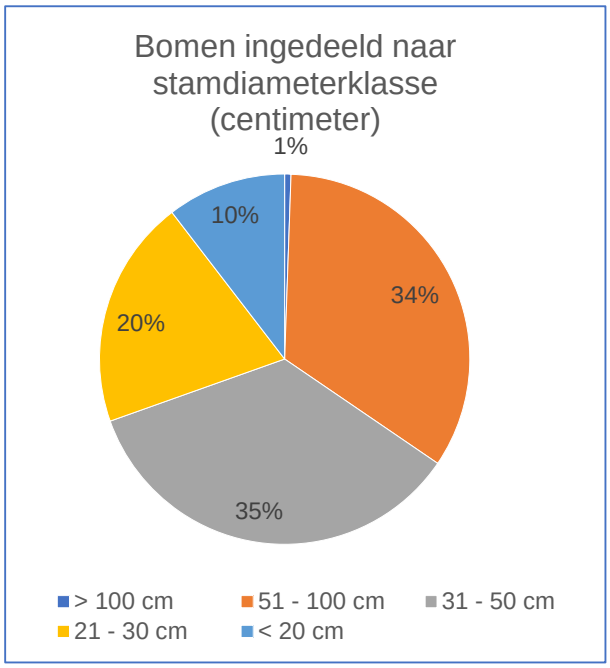
Boomgrootte[1]: hoogte en stamdiameter

De grafieken hierna laten zien dat de bomen in Raalte veelal hoog en dik worden. Waarschijnlijk wordt dit veroorzaakt doordat de groeiomstandigheden in Raalte vrij gunstig zijn. Op basis van de huidige groottes, de boomsoorten, de huidige leeftijd en groei, kan voor het eindbeeld[1] van de boom worden uitgegaan van 18 tot 24 meter eindhoogte en een stamdiameter van 50 centimeter of meer.
Op locaties met weinig bovengrondse ruimte zullen bomen gemakkelijk te groot worden. Dit geeft vooral problemen met grote bomen (vaak van de 1e grootte) in kleine plantvakken, die op kleine afstand van bijvoorbeeld woningen geplant zijn, en daar voor veel overlast zorgen.

1 Zie begrippenlijst voor toelichting.

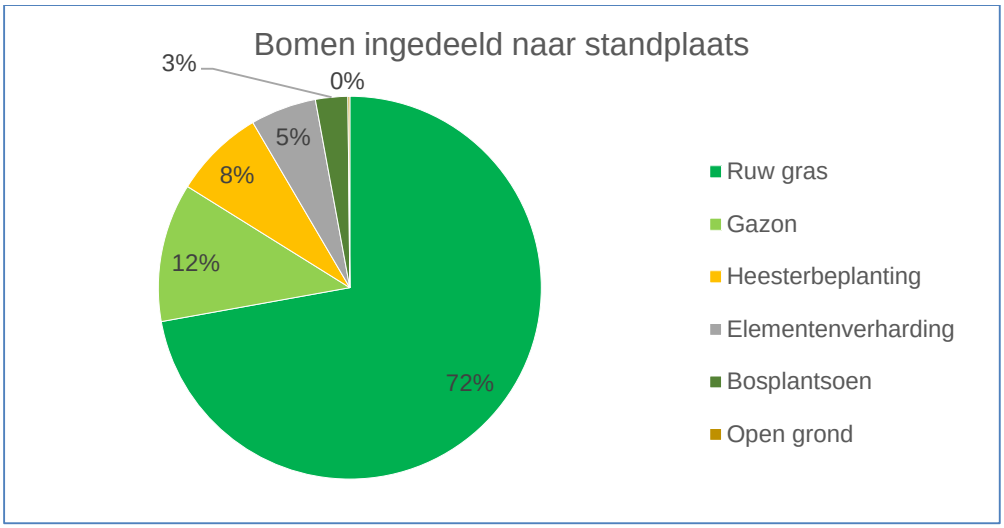
Grafiek: Bomenbestand Raalte ingedeeld naar boomhoogteklasse (in meters).

Grafiek: Bomenbestand Raalte ingedeeld naar stamdiameterklasse (in centimeters).

Standplaats

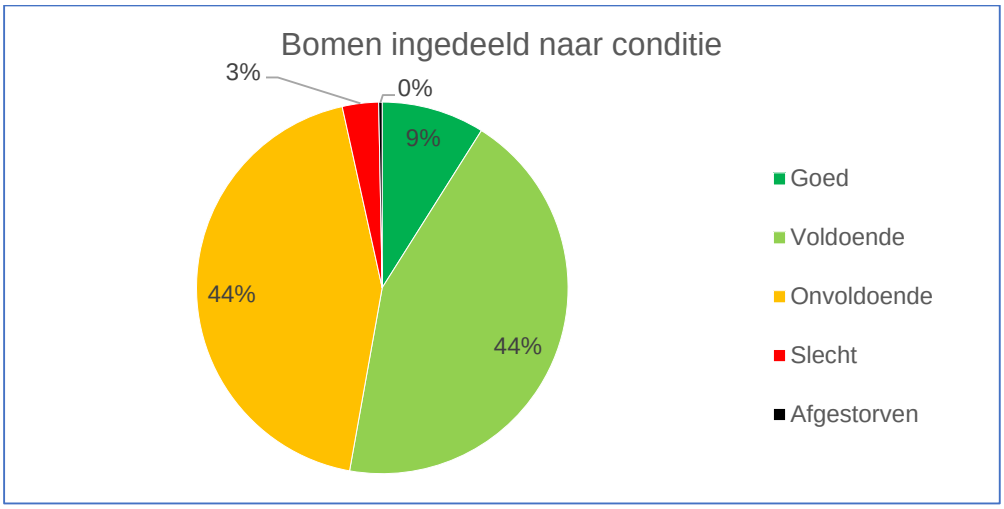
De grafiek hieronder laat zien dat de meeste bomen in de gemeente Raalte een ‘groene’ standplaats (gras of beplanting) hebben. Dit type standplaats (zonder afsluitende verharding) is normaliter het meest gunstig voor de conditie van de bomen. Bomen in verharding zullen sneller in hun groei stagneren, het zijn vaak bomen met een onvoldoende conditie.

Grafiek: Bomenbestand Raalte ingedeeld naar standplaats.

Conditie

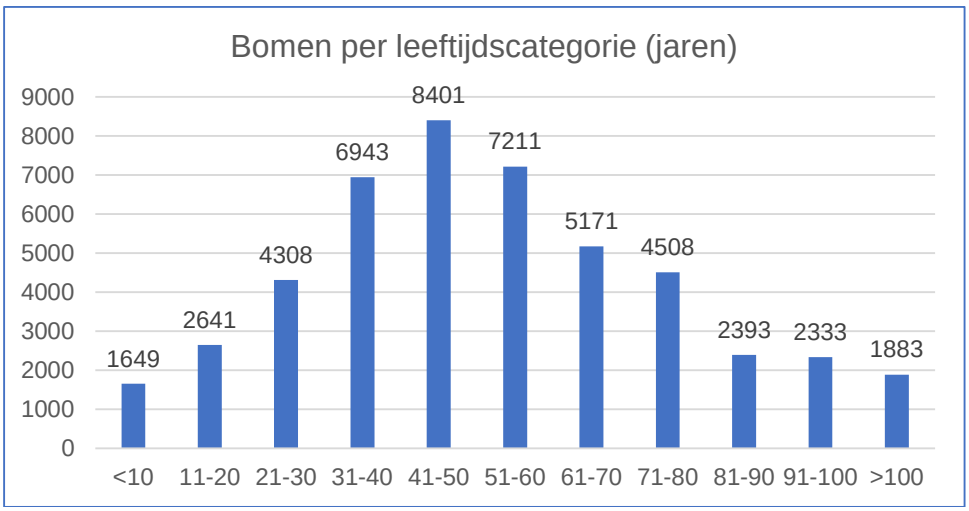
Ondanks de over het algemeen gunstige standplaats hebben behoorlijk wat bomen in de gemeente Raalte een onvoldoende conditie, deze zijn in groei gestagneerd. De verklaring hiervoor kan worden gevonden in de leeftijd van de bomen. Van de bomen in Raalte is 50 procent ouder dan 50 jaar (zie bij *Leeftijdsopbouw*). Dit is, vergeleken met andere gemeenten, een wat groter aandeel van het bomenbestand. Deze bomen hebben al een behoorlijke leeftijd, en hebben de maximaal haalbare grootte bereikt voor de soort op deze locatie met deze groeiomstandigheden. De conditie loopt terug en ze gaan (ouderdoms)gebreken vertonen.

Grafiek: Bomenbestand Raalte ingedeeld naar de waardering van de conditie.

Leeftijdsopbouw

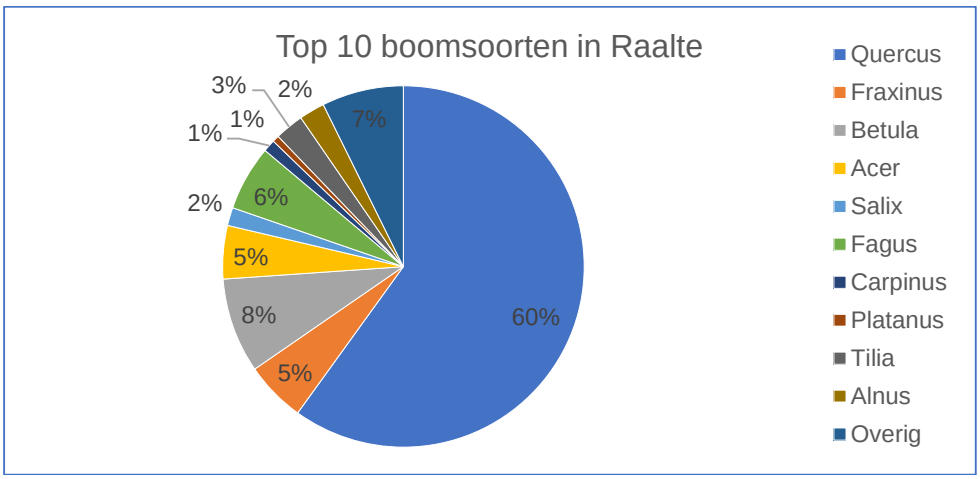
De leeftijdsopbouw van de gemeentelijke bomen laat een opvallend grote hoeveelheid oudere bomen zien (ouder dan 50 jaar). De oudste geregistreerde gemeentelijke boom is een treurbeuk van 218 jaar in Heino. De gemiddelde leeftijd van een boom ligt rond de 45 jaar. Het is dan ook raadzaam om bij de inrichting van een groeiplaats binnen de bebouwde kom een leeftijd van minimaal 45 jaar te nemen als uitgangspunt voor de benodigde ondergrondse en bovengrondse groeiruimte. Buiten de kom worden bomen veelal ouder (80-100 jaar) waar vooral bij de groeiplaatsaanleg langs doorgaande wegen rekening mee gehouden moet worden.

Grafiek: Bomenbestand Raalte ingedeeld naar leeftijdscategorie.

Boomsoorten

Het bomenbestand in de gemeente Raalte wordt gedomineerd door eik, met name de zomereik (*Quercus robur*) 53 procent. Het bomenbestand is minder divers dan wenselijk. Een zeer gevarieerd bomenbestand is minder gevoelig voor (uitval door) ziektes (bijv. aantasting door eikenprocessierups.)

Grafiek: Bomenbestand Raalte ingedeeld naar boomsoort.

3.2 Huidige beheer en beheervormen

Tot voor zes jaar geleden was er binnen gemeente Raalte minder aandacht voor het bomenbeheer. Het beheer werd voornamelijk uitgevoerd op basis van meldingen (reactief). Vanaf 2011 is een begin gemaakt met de planmatige opzet van het bomenbeheer. Na ruim 4,5 jaar zijn alle bomen binnen de bebouwde kom in een snoeironde aan de beurt geweest. Voor een groot deel van de bomen buiten de bebouwde kom is het gemiddeld 10-12 jaar geleden dat ze zijn gesnoeid.

In deze paragraaf wordt de snoeibehoefte van de bomen op basis van de begrippen boombeeld, snoeiwijze en veiligheidscategorie weergegeven.

Boomtype[2]

Gemeente Raalte heeft bijna alleen maar niet-vrijuitgroeiende bomen. Dit zijn bomen waarvan de onderste takken worden verwijderd, zodat het verkeer (auto's, fietsers, voetgangers) een vrije doorgang heeft.

Vormbomen, knotkomen en daarnaast enkele leibomen maken maar een klein percentage van het bomenbestand uit. Vrijuitgroeiende bomen, waar geen takken uit gesnoeid worden voor de doorgang, zijn nu niet als zodanig geregistreerd (o.a. treurbeuk in Heino).

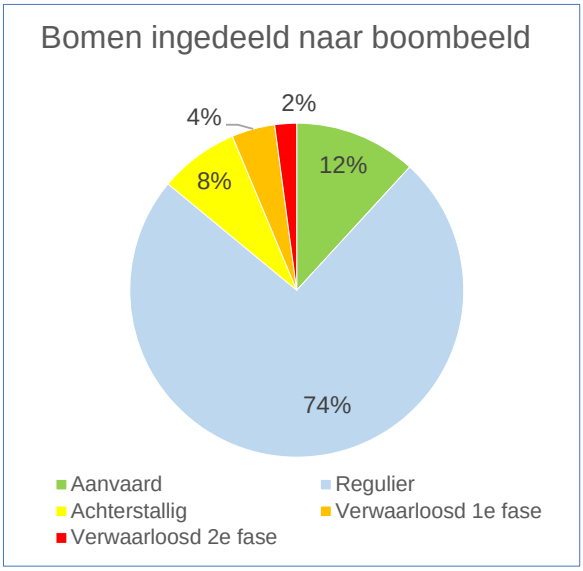
2 Zie begrippenlijst voor toelichting.

Boombeeld en snoeiwijze[3]

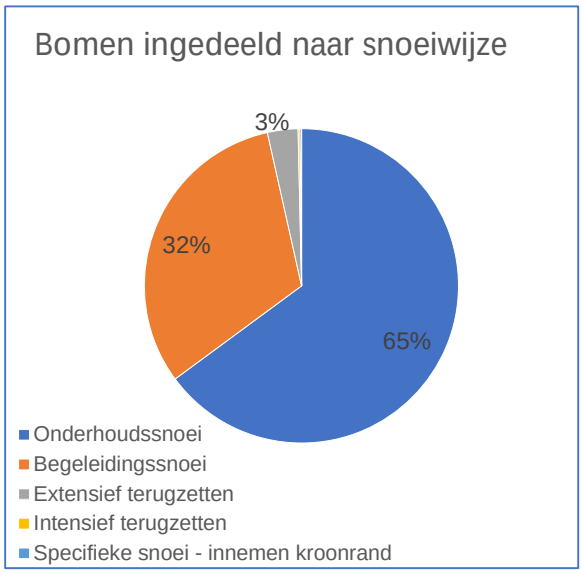
In onderstaande grafieken zijn het boombeeld en de snoeiwijze weergegeven. Het boombeeld bepaalt de snoeibehoefte. Bomen met een aanvaard boombeeld hebben geen snoei nodig, ze zijn ‘op beeld’. Voor andere boombeelden geldt dat snoei wenselijk is.

Van alle bomen heeft 88 procent een snoeibehoefte (zie grafiek boombeeld). Bij 14 procent betreft het een achterstallig tot verwaarloosd boombeeld. Bij deze bomen is een forsere snoei-ingreep nodig, veelal verdeeld over meerdere snoeibeurten. Het gaat hier vooral om begeleidingssnoei bij jonge bomen die inmiddels te laat is uitgevoerd.

De meeste bomen hebben een reguliere snoeibehoefte waarbij onderhoudssnoei nodig is. In een gemiddelde gemeente met goed functionerende bomen en onderhoudscycli, is onderhoudssnoei bij 40 procent van de bomen gebruikelijk. In Raalte ligt dit op een veel hoger percentage, namelijk 65 procent. Dat betekent dat er in de gemeente Raalte sprake is van een grote snoeiachterstand.

Grafiek: Bomenbestand Raalte ingedeeld naar boombeeld (snoeibehoefte).

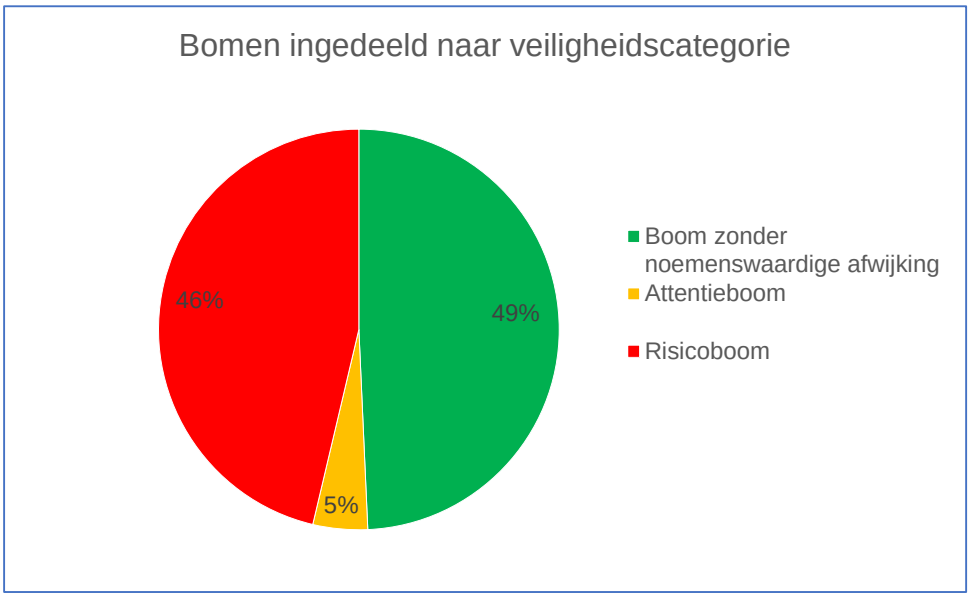

Grafiek: Bomenbestand Raalte ingedeeld naar snoeiwijze.

3 Zie begrippenlijst voor toelichting.

Veiligheidscategorie[4]

De meeste risicobomen in Raalte hebben breukgevaarlijk grof dood hout in de kroon en vormen daarmee een veiligheidsrisico (zie onderstaande grafiek). Raalte heeft relatief veel risicobomen, namelijk 51 procent (landelijk gemiddeld ongeveer 20 procent). Deze bomen vertonen afwijkingen die op termijn breuk- en/of instabiliteitsgevaar kunnen opleveren. Aandacht en inzet is op korte termijn nodig om de veiligheid te kunnen waarborgen.

Grafiek: Bomenbestand Raalte ingedeeld naar veiligheidscategorie.

3.3 Ziekten en aantastingen

Binnen het gemeentelijke bomenbestand komen de boomziekten essentaksterfte, watermerkziekte en kastanjebloedingsziekte voor.

- 35 procent van de essen is aangetast door essentaksterfte waardoor op den duur (ernstige) problemen kunnen ontstaan.
- 80 procent van de paardenkastanjes is aangetast door kastanjebloedingsziekte.
- 30 procent van de niet-vrij uitgroeiende wilgen is aangetast door watermerkziekte.
- Daarnaast komen ook de ‘reguliere’ aantastingen voor in de vorm van diverse algemeen voorkomende boomschimmels als dikrandtonderzwam en echte honingzwam.
- Veel eiken zijn aangetast door de eikenprocessierups. Aandachtspunt voor de toekomst is om op hoog risico-locaties (centrum, bij scholen) geen eiken meer aan te planten, en zo overlast door de rups te voorkomen.

3.4 Klachten en meldingen bomen

Jaarlijks komen ruim 300 klachten en meldingen binnen over bomen. De meldingen gaan voornamelijk over dode takken in of onder de boom, overlast door laaghangende takken of omgevallen, scheve en/of afstervende bomen. Dit type meldingen is voor een groot deel terug te leiden naar de reeds geconstateerde beheerachterstanden. De verwachting is dan ook dat het aantal meldingen terug zal lopen als het dagelijkse onderhoud op peil is.

4 Zie begrippenlijst voor toelichting.

Niet de juiste boom op de juiste plaats

Op dit moment heeft de gemeente Raalte een bomenbestand van ruim 47.000 geregistreerde bomen. Bijna 80 procent van de bomen is meer dan 30 jaar geleden geplant. Vroeger was er minder aandacht voor de standplaats in relatie tot de soortkeuze/boomgrootte. Dit heeft als gevolg dat er de afgelopen jaren diverse klachten zijn binnengekomen over bomen die problemen veroorzaken, zoals schade aan funderingen en riolen, en opdruk van bestratingen door wortels.
Om klachten objectief te beoordelen, is er een checklist ontwikkeld waarbij de waarde van de boom afgewogen wordt tegen de overlast.

3.5 Belangrijke aandachtspunten voor boombeheer

In deze afsluitende paragraaf zijn de belangrijkste punten die voortkomen uit de inventarisatie van de bomen en die van belang zijn voor het toekomstige beheer nog even kort samengevat:

- *Nulsituatie van het bomenbestand:*
  met relatief veel zomereiken en een groot aandeel oudere bomen;
  met hoge en dikke bomen als gevolg van een gunstige standplaats (open grond);
  met een gemiddeld leeftijd binnen de kom van 45 tot 50 jaar en buiten de kom 80 tot 100 jaar;
  met veel bomen met een gestagneerde groei door veelal hogere leeftijd. Oudere bomen gaan op den duur veiligheidsrisico's geven en zullen op termijn vervangen moeten worden;
  Bomen in bosplantsoen zijn niet geregistreerd, terwijl hier wel de zorgplicht van toepassing is. Deze bomen moeten de komende jaren worden geïnspecteerd en onderhouden.

- *Grote achterstand in snoei*

Een heel groot aandachtspunt voor de gemeente Raalte is snoei. De snoeibehoefte is twee keer zo groot vergeleken met gemeenten waarbij de snoeicycli op orde zijn. De achterstanden die ontstaan zijn moeten worden ingelopen en gelijktijdig dient voorkomen te worden dat er nieuwe achterstanden ontstaan.

Het merendeel van de klachten en meldingen die bij de gemeente binnenkomen, kan worden herleid tot de achterstand in snoei.

- *Ziekten en plagen*

Meer dan 53 procent van de bomen is zomereik. Door de eenzijdige samenstelling is er meer kans op ziekten en plagen. Bij toekomstige aanplant van bomen moet hier qua soortkeuze en plantlocatie rekening mee worden gehouden. Meer aandacht voor biodiversiteit.

Naast de eikenprocessierups hebben we te maken met essentaksterfte en kastanjebloedingsziekte. De verwachting is dat in de komende jaren veel essen en paardenkastanjes uitvallen. Het opstellen van een vervangingsplan en het reserveren van een bedrag voor de uitvoer hiervan is gewenst.

4. Beheervisie en procesinrichting

In de voorgaande hoofdstukken is vastgesteld hoe het bomenbestand van gemeente Raalte eruitziet, welke kaders en regels gelden voor de bomen, en hoe deze bomen tot nu toe werden beheerd. In dit hoofdstuk wordt verder ingegaan op de ambities die gemeente Raalte voor haar bomen en het bomenbeheer heeft en doelstellingen die zij wil bereiken.

In de Kadernotitie Bomen 2017 zijn de kaders en daarmee tevens de doelen voor het bomenbestand van Raalte vastgelegd:

1. Het handhaven en versterken van bomen en groenhoofdstructuur
2. Het waarborgen van de veiligheid (voldoen aan wettelijke eisen)
3. De juiste boom op de juiste plek
4. Het uitvoeren van een adequaat beheer en onderhoud
5. Het differentiëren van de onderhoudsniveaus
6. Financieel kader
7. Zorgplicht flora en fauna
8. Communiceren over maatregelen

In dit hoofdstuk wordt de basis gelegd voor kaders 1 tot en met 5 en in het volgende hoofdstuk (5) worden deze verder uitgewerkt. Kaders 6 en 8 komen in hoofdstuk 7 en 8 aan bod. Kader 7 is reeds in hoofdstuk 2 besproken.

4.1 Speerpunten en keuzes beheer

Hoogwaardig groen heeft een positief effect op de gezondheid, verbetert het leefmilieu, verhoogt de waarde van onroerend goed, vermindert hittestress in de bebouwde omgeving, draagt bij aan waterberging, versterkt de sociale cohesie en draagt bij aan de biodiversiteit.
Bomen zijn een bepalende factor in het groen. Zij zijn de dragers van de groenstructuur. Door hun omvang leveren de bomen een grote bijdrage aan de bovengenoemde maatschappelijke en economische baten. Daarom zetten wij in op maatregelen die een bijdrage leveren aan de biodiversiteit en die inspelen op de gevolgen van klimaatverandering. Daarvoor zetten we in op robuust groen, duurzaamheid en het verkleinen en vergroenen van verhard oppervlak.

- Robuust groen biedt ruimte voor bomen en waterpartijen, deze elementen dragen bij aan het beperken van de hittestress. Waar mogelijk, binnen de bebouwde kommen, planten wij extra bomen om de gevolgen van hittestress te beperken.
- De openbare ruimte duurzaam in te richten door te vergroenen en het juiste groen/boom op de juiste plaats aan te brengen.
- Ook willen we particulieren stimuleren om groene tuinen in plaats van verharde tuinen aan te leggen, middels bewustwording en door het geven van het goede voorbeeld.

Dit wordt verder uitgewerkt in klimaat adaptief beleid.

4.1.1 Beleidsstatus

Voor het beheer en onderhoud van bomen wordt aangesloten bij de deelgebieden die in de IVOR worden gehanteerd. Deze gebieden komen ongeveer overeen met de bomenstructuur die in de beleidsnota groenhoofdstructuur uit 2010 (zie paragraaf 2.2) is genoemd. Dat houdt in dat een gebiedsgerichte differentiatie wordt gehanteerd zoals in de tabel hierna is weergegeven.

Beleidsstatus	Streefleeftijd[5]	Functie	Gewenst eindbeeld	Eigenaar
Waardevolle puntelementen	100 jaar	Beleving, emotie en cultuurhistorie	Boom met aanzienlijke positieve impact op directe omgeving	Gemeente, Particulier
Hoofd- en substructuur	60 jaar-100 jaar	Stedenbouwkundig en landschappelijk	Doorlopende structuur van bomen (lijn of vlak)	Gemeente
Overige bomen	40 jaar	Groene leefomgeving	Groene aankleding	Gemeente

Tabel beleidsstatus bomen.

4.1.2 Locatie-risico in relatie tot inspectiefrequentie

Naast de beleidsstatus is de gebruiksintensiteit van belang voor de inspectiefrequentie. Bomen langs een druk bereden weg worden vaker geïnspecteerd dan bomen langs een weggetje achteraf.

Deelgebied	Beleidsstatus	Locatie-risico	Investering op onderhoud	Inspectiefrequentie
Centra en entrees, parels in de wijken	Waardevolle puntelementen	Hoog	Maximaal	1 keer per jaar
Toegangswegen en verbindingswegen tussen de kernen	Bomenhoofd- en bomensubstructuur	Middelhoog	Op behoud van structuur	1 keer per 3 jaar
Wijken, bedrijventerreinen en buitengebied	Overige bomen	Standaard	Op behoud van functie (aankleding)	1 keer per 3 jaar

Tabel beleidsstatus per deelgebied.

Afhankelijk van het belang van de boom voor zijn omgeving (dus of een boom in de beleidsstatus waardevolle puntelementen, hoofd- en substructuren of in overige bomen valt) worden er verschillende eisen/voorwaarden gesteld aan:

- Inrichting van de groeiplaats
- Herplantverplichting
- Beschermde status
- Inspectiefrequentie
- Uit te voeren onderhoud
- Investeringsbereidheid

In *bijlage B* is dit per beleidsstatus verder toegelicht en uitgewerkt.

De aandachtspunten voor de inrichting van bomen (belangrijk voor het Programma van Eisen) en onderhoud van bomen in bosplantsoen, pootrechtbomen en bomen van niet-gemeentelijke organisaties worden in *bijlage C* kort benoemd.

5 Zie begrippenlijst voor toelichting.

4.2 Strategisch Bomenbeheer

De grote snoeiopgave waarvoor we ons geplaatst zien vraagt op tactisch niveau om een strategie. Voor het beheer en onderhoud van bomen streven wij naar het volgende:

Daarom willen we het planmatig onderhoud van bomen de komende jaren verder professionaliseren door middel van Strategisch Bomenbeheer. Hiervoor wordt voor het cyclisch onderhoud een vast schema gevolgd. Jaarlijks worden de volgende vier processtappen doorlopen: Inventariseren, Besluiten, Voorbereiden en Uitvoeren (IBVU, *zie onderstaand schema*), die de driejarige cyclus ondersteunen. In *bijlage D Jaarplanning bomenbeheer* zijn deze processtappen terug te vinden.

In *bijlage E Taken en verantwoordelijkheden IBVU* zijn de taken en de verantwoordelijkheden binnen de diverse rollen verder uitgewerkt.

Verdere ontwikkeling naar Strategisch Bomenbeheer

De methode van Strategisch Bomenbeheer gaat uit van een cyclus van drie jaar. In de eerste cyclus worden alle bomen individueel bekeken en 80 procent van het bomenbestand moet gesnoeid worden om veiligheidsachterstanden weg te werken. Dit is een behoorlijke investering. De tweede cyclus, waarin ongeveer de helft gesnoeid wordt, brengt de bomen op een aanvaard boombeeld. In de derde cyclus (vanaf 2027) heeft nog maar een derde deel van de bomen snoei nodig. Dan kan het beheer op bomen uitgevoerd worden dat echt nodig is.

De bomenbeheergegevens moeten hiervoor goed op orde zijn. Hiervoor worden de vier stappen doorlopen zoals hierboven beschreven is: IBVU. Dat zorgt voor duidelijkheid in het proces, een duidelijke werkwijze en heldere rolverdeling. Zo weet iedereen wat hij moet doen.

4.3 De juiste boom op juiste plek

Een goede keuze van bomen is essentieel voor goed en duurzaam functionerend groen. Het is dan ook belangrijk om de juiste boom op de juiste plaats te planten. De omvang van de ondergrondse en bovengrondse ruimte is afgestemd op de boomsoort en ruimtelijke functie die de boom uiteindelijk gaat vervullen. De technische eisen voor boomaanplant zijn terug te lezen in het Programma van Eisen inrichting openbare ruimte. Uitgebreidere richtlijnen staan in het Handboek Bomen, hoofdstuk 1 en 4.

Met een bomenbestand van ruim 47.000 bomen is het logisch dat er meldingen/klachten over bomenoverlast binnen komen. De klachten variëren van een te grote boom op een bepaalde plaats tot opdrukken van bestrating, maar ook ‘overlast’ van blad, bloesem en dergelijke.
Om meldingen objectief te beoordelen is een checklist ontwikkeld waarbij de waarde van de boom afgewogen wordt tegen de overlast.

Bij de checklist ‘de juiste boom op de juiste plaats’ hoort een toelichting die de ruimte voor interpretatie/discussie moet beperken. Geadviseerd wordt om de checklist en de bijbehorende toelichting na een jaar te evalueren en indien nodig aan te passen.

In *bijlage F Checklist ‘de juiste boom op de juiste plaats’*.

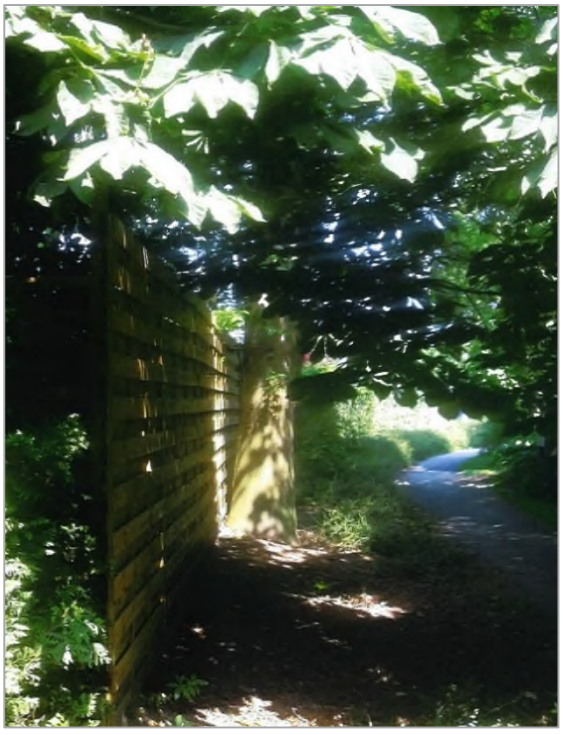
Moeraseiken, geven problemen met wortelopdruk (riool, bestrating).

Boom te dicht op de gevel.

Boom te dicht op perceelgrens

Te grote boomsoort met brede kroon, te laag opgekroond, te dicht bij perceelgrens.

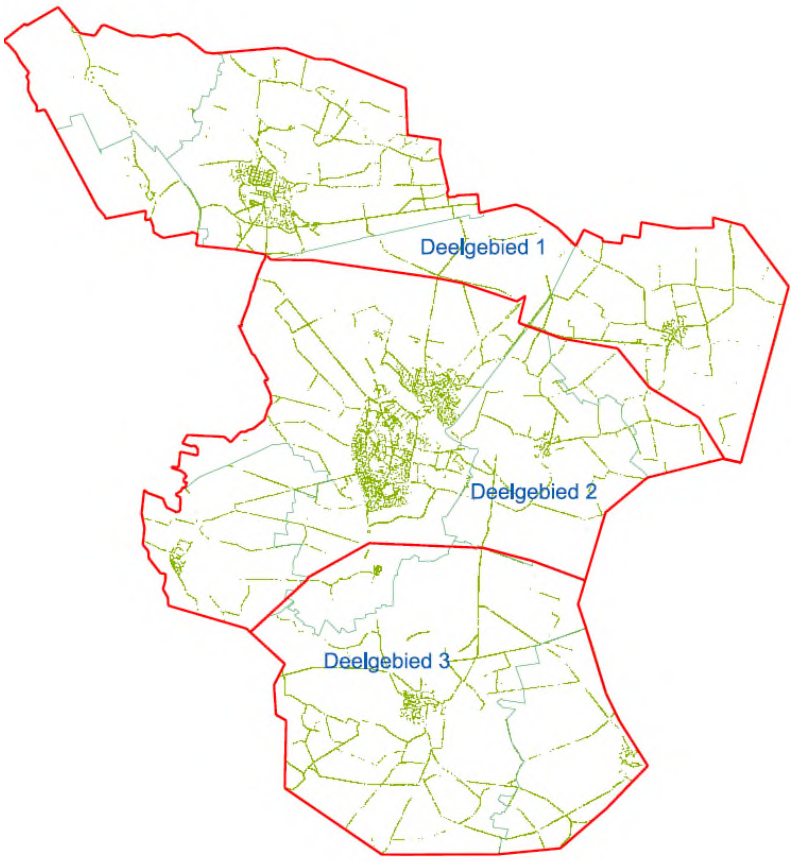
Voorbeelden van bomen die niet op de juiste plaats staan binnen gemeente Raalte.

5 Uitvoering van regulier onderhoud

In dit hoofdstuk en hoofdstuk 6 wordt de visie en het Strategisch Bomenbeheer vertaald naar een uitvoeringsplan voor het reguliere onderhoud en het incidentele onderhoud.
Dit hoofdstuk beschrijft het reguliere onderhoud. In *bijlage D Jaarplanning bomenbeheer* staan de fasen in het bomenbeheer uitgezet in tijd.

5.1 Gebiedsindeling voor beheer

Gemeente Raalte is voor het bomenbeheer opgedeeld in drie deelgebieden. Elk jaar wordt één deel geïnspecteerd en aansluitend worden waar nodig maatregelen uitgevoerd. Inspanningen en kosten worden zo gelijkmatig over de jaren verdeeld.

Overzichtskaart deelgebieden gemeente Raalte.

In *bijlage G* zijn overzichtskaarten opgenomen van de wegstructuren in kernen en verbindingswegen tussen kernen.

5.2 Boomveiligheidscontrole, onderhoudsinventarisatie en nader onderzoek

Elke boom die geregistreerd staat in het centrale databestand wordt ten minste eens in de drie jaar beoordeeld op veiligheid en onderhoud. Op deze manier is er actueel inzicht in de veiligheids- en onderhoudsstatus, en kunnen tijdig maatregelen genomen worden om gebreken te verhelpen. Ook kan zo een gedetailleerde raming en planning worden opgesteld en wordt inzicht verkregen in kosten en benodigde tijd voor het gehele operationele proces.

De boomgegevens worden actueel vastgelegd in het bomenbeheersysteem en worden na elke stap bijgewerkt. Door te registeren, tijdig te signaleren en maatregelen te nemen, wordt voldaan aan de zorgplicht. Om zeker te zijn dat de gegevens kloppen, is datacontrole en het houden van steekproeven op locatie noodzakelijk.
Vanuit de boominspecties worden indien nodig aanbevelingen gedaan voor een nader onderzoek.

De jaarlijkse processtappen van Strategisch Bomenbeheer.

Voor de uitvoering van de werkzaamheden aan bomen in Raalte is het Handboek Bomen van het Norminstituut Bomen leidend. In Raalte zijn een paar uitzonderingen/aanvullingen van kracht, deze zijn terug te vinden in *bijlage H Werken volgens Handboek Bomen*.

5.3 Verbetering van het bomenbestand

De gemeente Raalte heeft de afgelopen jaren vooral ingezet op snoei van bomen binnen de bebouwde kom. Bij de bomen buiten de kom is er nog heel veel achterstallig snoeionderhoud. Een ander aandachtspunt is de beheerbaarheid van bomen op bepaalde locaties.

Snoei

Eerder in dit beheerplan is geconstateerd dat 14 procent van de bomen een achterstallig tot verwaarloosd boombeeld vertoont, waar een forsere snoei-ingreep nodig is. Daarnaast is opgemerkt dat een hoog percentage bomen (74 procent) een reguliere snoeibehoefte heeft, waarbij veelal onderhoudssnoei nodig is. Belangrijke aandachtspunten om het bomenbestand verder te verbeteren zijn:

- Tijdige snoei van bomen in begeleidingssnoei (volwassen kroon moet zich nog ontwikkelen);
- Blijven toepassen van voldoende en tijdige onderhoudssnoei bij volwassen bomen.

De gemeente Raalte wil dat haar bomenbestand binnen zes jaar op orde is (twee beheercycli). Dit wil zeggen dat er geen achterstanden in snoeien zijn (boombeeld moet aanvaard of regulier zijn).

Beheerbaarheid

Op een aantal locaties vraagt de conditie of beheerbaarheid van bomen aandacht. Zoals in hoofdstuk 3, paragraaf 3.4 is genoemd, zijn boomkeuzes/boomgroottes in relatie tot de locatie niet altijd optimaal geweest (niet de juiste boom op de juiste plaats). Daarnaast speelt dat een deel van de bomen een teruglopende conditie heeft vanwege ouderdom, een ziekte of aantasting.

Beheerbaarheid van het bomenbestand kan verbeterd worden door:

- Verbeteren groeiplaatsen;
- De niet-functionerende bomen te vervangen door beter passende soorten;
- Het gewenste eindbeeld bijstellen naar een beter haalbaar en realistisch eindbeeld.

5.4 Vervanging bomen

Vervangingsstrategie openbare ruimte

Binnen de bebouwde kom is er vanaf de jaren '50/'60 een sterke groei in woningbouw te zien en in diezelfde periode zijn veel zandwegen in het buitengebied verhard. We zien dat onderdelen van de openbare ruimte (na 50/60 jaar) toe zijn aan een technische vervanging. Onderhoudsmaatregelen zijn niet meer voldoende om de onderdelen in de openbare ruimte in stand te houden.
De gemeente is bezig om vanuit de verschillende disciplines (riolering, bestrating, verkeer, verlichting, groen en bomen) de vervangingsopgave voor de komende jaren in beeld te brengen. Naast de vervangingsopgave spelen ook ontwikkelingen zoals klimaatverandering, vergrijzing, milieudoelstellingen en initiatieven van inwoners een grote rol bij de inrichting en het beheer van de openbare ruimte. Om in de toekomst op een transparante wijze de beschikbare financiële middelen efficiënt in te zetten wordt gewerkt aan een vervangingsstrategie. Aan de hand van criteria wordt voor de komende jaren bepaald waar welke investeringen het meest nodig zijn. Hierbij wordt dus ook gekeken of riolering, bestrating, verkeer, groen en bomen in z'n totaliteit (integraal) aangepakt kunnen worden.

In deze paragraaf gaan we in op de vervanging van bomen vanwege een teruglopende conditie en bomen die vervangen moeten worden vanwege de beheerbaarheid.

Vervanging vanwege teruglopende conditie

Een deel van de bomen in Raalte heeft een teruglopende conditie vanwege ouderdom, ziekte of aantasting. De bomen zijn 'op' of de groeiplaats is niet meer toereikend.
De afweging handhaven of vervangen wordt gemaakt binnen drie jaar na het behalen van de streefleeftijd. Bij handhaven wordt de afweging na drie jaar opnieuw gemaakt. In principe vindt herplant plaats in het eerstvolgende plantseizoen na kap.
Op dit moment zijn er ongeveer 550 bomen die uit oogpunt van verminderde vitaliteit in relatie tot veiligheidsrisco's de komende jaren vervangen moeten worden.

Vervanging vanwege beheerbaarheid

In bebouwd gebied zijn de groeiomstandigheden voor bomen meestal minder optimaal. Daarom is het principe 'de juiste boom op de juiste plek' zo belangrijk, waarbij de bomen zowel boven- als ondergronds voldoende ruimte en de juiste omstandigheden hebben om gezond uit te groeien.

Inventarisatie
De afgelopen maanden is een globale inventarisatie uitgevoerd. Hierbij is gekeken naar bomen die overlast veroorzaken door:

- Sterke verduistering van leef-/werkruimte of extreme schaduwwerking;
- Dat bomen minder dan 5 meter van de gevel staan en/of waarvan takken het object (o.a. bebouwing) raken;
- Boomwortels die ernstige schade aanbrengen aan verharding, riolering en fundering.
- Dat ze dichtbij openbare verlichting staan (en andersom) of op of vlakbij kabels en leidingen en riolering liggen. Bomen die dichtbij riolering (minder dan 2 meter) en/of verlichting minder dan 1 meter) staan worden in kaart gebracht.

Het gaat hier om ruim 300 bomen.

Meldingen bewoners
Om meldingen objectief te beoordelen, wordt de checklist 'de juiste boom op de juiste plaats' gehanteerd, waarbij de waarde van de boom afgewogen wordt tegen de overlast.
Naast de overlastmeldingen komen er ook meldingen over uitzichthoeken (verkeer) in relatie tot bomen. Ook hier is een checklist voor opgesteld om een objectieve afweging te kunnen maken.
Er is een overzicht gemaakt van bomen waar relatief veel overlastmeldingen van bewoners over binnenkomen. Het gaat hier om bijna 700 bomen. Wanneer de overlast hoger scoort dan de waarde van de boom wordt de boom gekapt en (indien mogelijk op dezelfde locatie) vervangen door een geschiktere boomsoort.

Randvoorwaarden voor vervanging

Vervanging lanen en bomenrijen (boomstructuren)
In volwassen lanen en bomenrijen wordt alleen tussentijds herplant indien hiervoor voldoende ruimte en licht beschikbaar zijn.
In de bomenhoofd- en substructuur wordt bij uitval van 30 procent van de bomen bekeken of de gehele laan of rij moet worden vervangen, of dat de overgebleven bomen nog een voldoende en veilige structuur kunnen bieden voor nog ten minste zes jaar (twee cycli). Bij oude lanen waarbij de bomen dichter op elkaar staan, is ook een uitvalpercentage van 40 procent acceptabel.

Dunning
Vooral bij oudere lanen zijn bomen oorspronkelijk met een kleine plantafstand geplant. Inmiddels zijn deze bomen uitgegroeid en kunnen ze elkaar bij de verdere groei en ontwikkeling nadelig beïnvloeden. In deze gevallen is het, voor het behoud van een goede structuur, wenselijk om bomen uit de rij te verwijderen zonder terug te planten.

Overige bomen
In principe kunnen uitgevallen bomen één-op-één vervangen worden, mits voor de gewenste nieuwe aanplant voldoende ruimte beschikbaar is.

Integrale werkwijze
Bij een al geplande renovatie of herinrichting is het zinvol om te kijken of de bomen in het project meegenomen kunnen worden, om zo tot een (kosten)efficiënte vervanging te komen.
Op de locaties waar voorlopig geen andere projecten in de openbare ruimte gepland zijn, moeten aparte vervangingsprojecten worden gerealiseerd. Het vervangingsoverzicht voor bomen moet op korte termijn worden opgesteld zodat dit meegenomen kan worden bij de totale vervangings-strategie en het meerjareninvesteringsprogramma openbare ruimte (MIP-OR).

Aandachtspunten bij nieuwe aanplant

Bovengrondse ruimte
De bovengrondse groeiruimte die een boom nodig heeft, is gelijk aan de ruimte die de volwassen boomkroon van de betreffende soort inneemt. Belangrijke aspecten hierbij zijn:
- De boomgrootte (boomsoorten worden ingedeeld in eerste, tweede of derde grootte);
- De kroonvorm en de uiteindelijk te bereiken opkroonhoogte (die afhankelijk is van het soort verkeer wat onder de boomkroon door moet);
- De invloed van de overige inrichtingselementen.

Ondergrondse ruimte
Hoe hoger de kwaliteit van de groeiplaats, des te beter de boom zich kan ontwikkelen en hoe hoger de levensduur van de boom kan worden.

De normen voor een goede groeiplaats zijn soort- en bodemafhankelijk.
In het algemeen spelen de volgende aspecten een rol bij het bepalen van de kwaliteit van de groeiplaats:

- Bodemkwaliteit;
- Lucht- en vochthuishouding;
- Voedingselementen (vooral mineralen);
- Bodemleven;
- Zuurgraad en zoutgehalte.

De gemeente Raalte wil bomen een goede groeiplaats geven, dus zo min mogelijk in verharding. Wanneer er geen andere mogelijkheden zijn, worden passende groeiplaatsvoorzieningen getroffen om de omstandigheden zo optimaal mogelijk te maken.

In *bijlage I Landschappen en bomen* wordt in het algemeen beschreven welke boomsoorten passen bij de verschillende landschapstypen in de gemeente Raalte.

6. Uitvoering incidenteel onderhoud

Naast het reguliere, dagelijkse onderhoud, zijn calamiteiten, ziekten en aantastingen, meldingen van inwoners en projecten in de openbare ruimte ook van invloed op het bomenbestand en het onderhoud daarvan. Hoe hiermee om te gaan, wordt in dit hoofdstuk verder uitgewerkt.

6.1 Omgang calamiteiten (weersafhankelijk)

In de praktijk kunnen diverse calamiteiten het bomenbeheer raken. Bijvoorbeeld storm, uitbrekende takken of aanrijdingen met bomen zijn niet te voorkomen.

Wanneer melding gemaakt wordt van omgewaaide bomen of uitgebroken takken op de openbare weg, wordt hierop actie ondernomen. Uitgangspunt van de gemeente Raalte is dat binnen twee uur gestart moet zijn met het verhelpen van de melding, tenzij dit door bepaalde omstandigheden (bijvoorbeeld zeer hoge aantallen meldingen) op dat moment niet mogelijk is. In het geval van een zeer hoog aantal meldingen worden meldingen op basis van prioriteit afgehandeld. Binnen twee weken na de calamiteit zijn de genomen maatregelen in het bomenbestand gemuteerd in het databestand.

6.2 Ziekten en aantastingen

Diverse ziekten en aantastingen kunnen een bedreiging vormen voor bomen. Door direct in te grijpen bij signalering, kunnen de overlast, verspreiding van de boomziekte en bedreiging van de boomgezondheid zo veel mogelijk ingeperkt worden.

Het is niet mogelijk een algemeen ziekten- en aantastingenplan te formuleren, aangezien de bedreigingen in de loop van de tijd veranderen en daarmee ook de aandachtspunten.

Eikenprocessierups komt veel voor in gemeente Raalte.

Met behulp van een monitorings- en meldingsregistratie wordt het verloop van de diverse ziekten en aantastingen over het jaar heen gevolgd.

Door enerzijds bij het jaarplan voor monitoring rekening te houden met de symptoom-verschijning van de diverse ziekten en aantastingen, en anderzijds de bestrijdingsmaatregelen goed mee te laten lopen in de reguliere (snoei)werkzaamheden, verloopt het inperken van de ziekten en aantastingen zo efficiënt mogelijk.

Via de websites van de Nederlandse Voedsel- en Waren Autoriteit (www.NVWA.nl) en kennisplatform Processierups (www.processierups.nu) worden nieuwe ontwikkelingen gevolgd. De richtlijnen voor een aantal specifieke aantastingen in gemeente Raalte zijn opgenomen in *bijlage J Protocol ziekten en aantastingen*.

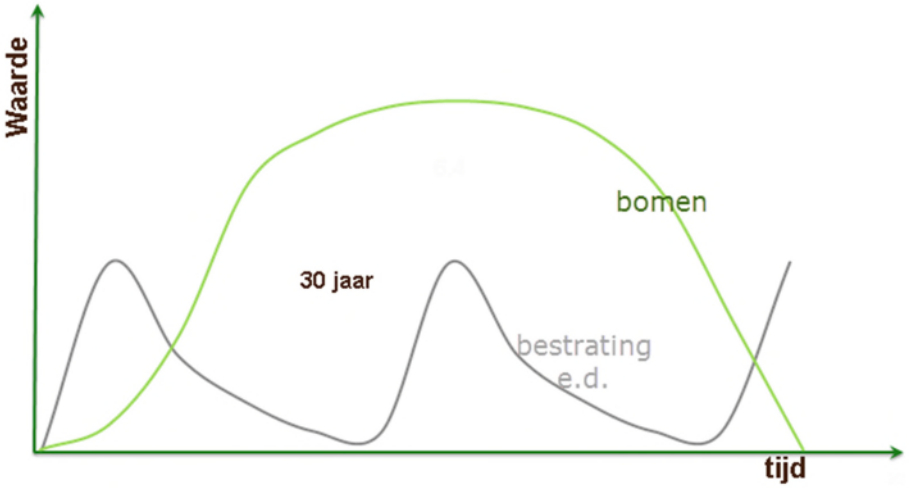
6.3 Meldingen van overlast

De groene leefomgeving kan in sommige gevallen lastig zijn voor de inwoners. De gemeente Raalte vraagt van haar inwoners dit tot op zekere hoogte te accepteren, bomen vertonen nu eenmaal natuurlijk ‘gedrag’. De last mag echter niet overmatig zijn. Hoofdregel hierbij is dat het algemene belang van de boom of bomen vóór het individuele belang gaat. Een deel van de meldingen zal binnen het reguliere onderhoud opgelost kunnen worden met (specifieke) snoei of vervanging van slecht functionerende bomen.

Meldingen Openbare Ruimte
Indien sprake is van ernstige overlast kan een particulier of derde een melding doen bij het klantcontactcentrum (telefoonnummer 0572 347 799) of via het formulier op de gemeentelijke website. Vervolgens wordt binnen twee weken beoordeeld of de melding moet leiden tot actie. De melder wordt hiervan op de hoogte gesteld.

6.4 Bomen in projecten

Een vitaal en goed te beheren bomenbestand bovengronds, staat of valt bij de (ondergrondse) beschikbaarheid van doorwortelbare ruimte. Waar de meeste 'grijze' elementen het mooist zijn direct na aanleg, geldt voor bomen dat ze bij aanleg klein zijn, met een kleine ondergrondse ruimtebehoefte. Naarmate de tijd vordert, wordt de ondergrondse claim groter en stijgt ook de waarde van de boom.

Grafiek verschil verloop waardestijging / waardedaling grijze elementen en bomen.

De claim op de ondergrond is groot: kabels, leidingen en riolering kennen allemaal hun eigen richtlijnen en (on)mogelijkheden. Voorafgaand aan herinrichting of projectontwikkeling wordt overlegd over de herinrichting en realisatie van voldoende boomruimte. De richtlijnen voor groeiplaatsinrichting uit het Handboek Bomen zijn hierbij leidend.

Integrale aanpak

Het is belangrijk om in een vroeg stadium van een inrichtingsproject de aanwezige bomen te inventariseren en de mogelijke projectinvloed in kaart te brengen (quickscan, indien nodig gevolgd door een Bomen Effect Analyse). In dit stadium kunnen bouw- en aanlegplannen namelijk nog gewijzigd worden, en zo kunnen belangrijke bomen behouden blijven.
Een afwegingskader met stroomschema is weergegeven in *bijlage K Beslisbomen*.

Bescherming tijdens werkzaamheden

Bomen kunnen ernstig te lijden hebben van werkzaamheden als maaien, graven, bouwen, ophogen, bronbemaling en het tijdelijk stallen van materieel en/of bouwmaterialen onder de kroonprojectie. De negatieve gevolgen van (bouw)werkzaamheden worden vaak pas jaren later (drie tot vijf jaar) zichtbaar. Uitvoerders van civiele constructies zijn zich veelal niet bewust van de effecten van hun handelingen op bomen.

In de uitvoeringsfase is het uitvoeringsbestek vanzelfsprekend leidend. Paragraaf 2.17 uit het Handboek Bomen, hoofdstuk 2: 'Werken rond bomen' beschrijft deze eisen voor het behoud van bestaande bomen Deze eisen en randvoorwaarden ten aanzien van bomen zijn in het PvE Openbare Ruimte opgenomen en worden in het bestek meegenomen. Uiteraard is ook een adequaat toezicht op de uitvoering essentieel.

Koepelweg, Heeten

Hoge Bosweg, Laag Zuthem

Langerhorstweg, Broekland

Timmermansstraat, Nieuw Heeten

Overzichtsfoto's van bomen in de gemeente Raalte.

7. Communicatie

Het bomenbeheerplan raakt elke inwoner. Daarom is duidelijke communicatie van groot belang. Met behulp van een communicatieplan worden de juiste mensen geïnformeerd, op de juiste momenten en via de juiste kanalen. Daarnaast betrekken we inwoners bij verschillende participatietrajecten. De openbare ruimte is immers van iedereen. We doen dit binnen vastgestelde kaders aan de hand van een stappenplan.

7.1 Externe communicatie

Externe communicatie omtrent bomen is ingedeeld in reguliere communicatie, incidentele communicatie en bewonersparticipatie.

Reguliere communicatie

Reguliere communicatie gaat over dagelijkse werkzaamheden/processen die jaarlijks terugkeren en vooraf in te plannen zijn. Ze worden aan het begin van het jaar in de contentkalender opgenomen. Denk hierbij aan communicatie over bladbakken en snoeiwerkzaamheden. Bij ingrijpende snoeiwerkzaamheden worden bewoners middels brieven of folder geïnformeerd en indien noodzakelijk worden ook informatieborden bij de hoofdwegen geplaatst.

Incidentele communicatie

Incidentele communicatie betreft werkzaamheden/processen die het komende jaar zullen plaatsvinden, maar waarvan nog niet bekend is wanneer. Dit hangt van verschillende factoren af. Denk hierbij aan zware stormen of groeiplaatsverbetering. Door hier van tevoren over na te denken en de communicatie-inzet te bepalen, kan er op het moment dat het zich voordoet gelijk gehandeld worden.

Meldpunt Openbare Ruimte

Inwoners kunnen melding doen van afwijkende zaken of overlast in de openbare ruimte. Dit kan bij het klantcontactcentrum (telefoonnummer 0572 347 799) of via het formulier op de gemeentelijke website.

Bewonersparticipatie

De gemeente Raalte hecht veel waarde aan de stem van haar inwoners. Die mogelijkheid wordt geboden binnen bewonersparticipatietrajecten. Op het gebied van bomen heeft de gemeente zichzelf als doel gesteld om inwoners bij de hierna genoemde onderwerpen specifiek te betrekken.

Eikenprocessierups

Het bestrijden van de eikenprocessierups was afgelopen jaar een ‘hot item’. De gemeente wil samen met haar inwoners, maar ook in samenwerking met scholen en bedrijven, inzetten op natuurlijke bestrijding o.a. door het plaatsen van vogelhuisjes en het aanbrengen van biodiversiteitsstroken.

Inrichting nieuwbouwwijken

De gemeente wil nieuwe bewoners van een nieuwbouwwijk de kans geven zelf na te denken over de inrichting van de wijk door ze aan te laten geven welk type boom/beplanting de voorkeur heeft.

Herinrichting bestaande wijken

Soms moeten bomen worden vervangen of vindt er een herinrichting plaats. Middels een brief of enquête kunnen omwonenden gevraagd worden wat ze graag willen. Een enquête kan ook worden ingezet om te achterhalen of er draagvlak is voor bijvoorbeeld kap of vervanging van bomen.

Particulier beheer van boomspiegels
Het inplanten van boomspiegels door bewoners kan het straatbeeld erg verrijken en de biodiversiteit verhogen. Maar bomen kunnen hier ook onder lijden. Voor dit soort initiatieven worden richtlijnen opgesteld (zie *bijlage L Richtlijn particulier beheer boomspiegels*).

In het *overzicht op de volgende pagina* is de communicatieplanning samengevat weergegeven.

7.2 Interne communicatie

Reguliere communicatie

De organisatie binnen domein Beheer is vakgebiedsgericht georganiseerd, iedere opzichter/(data)beheerder is verantwoordelijk voor zijn eigen vakgebied. Om werkzaamheden omtrent bomen, verlichting, riolering, groen(herinrichting), verharding, meubilair en speelplaatsen, met elk hun eigen cyclus, goed te laten verlopen, is integrale afstemming nodig. Deze afstemming van de planning maar ook beschikbaarheid van personeel is zowel bij reguliere werkzaamheden als bij kleine herinrichtingen van belang.

Wat	Frequentie	Contactpersoon	Type communicatie	Kanalen
Snoeiwerkzaamheden	Doorlopend	Boombeheerder	Regulier	Website: 1x per jaar Weekblad: 2x per jaar Facebook: 2x per jaar (foto's/filmpjes voortgang) Indien nodig brief
Werkzaamheden t.b.v. uitvoering snoeiwerkzaamheden	Doorlopend	Administratie	Regulier	Website: 1x per jaar Weekblad: 2x per jaar Facebook: 2x per jaar Indien nodig brief en/of bebording
Bladbakken	September - maart	Opzichter groen en spelen	Regulier	Website: 1x per jaar Persbericht: 1x per jaar Weekblad: 1x per jaar Facebook: 1x per jaar
Informatieproces bomenkap	Doorlopend	Boombeheerder	Regulier	Website: 1x per jaar Koerier: 1x per jaar
Klachtenbehandeling (MOR)	Doorlopend	Boombeheerder	Regulier	MOR-traject (automatische mails + richtlijnen bij klachten)
Jaarlijkse vellijst en BVO-inspectie (boomveiligheids-controle)	September	Boombeheerder	Regulier	Website: 1x per jaar Persbericht: 1x per jaar Weekblad: 1x per jaar Facebook: 1x per jaar
Werkzaamheden (klein)	Doorlopend	Boombeheerder/ administratie	Regulier	Weekblad: wekelijks Indien nodig: omwonenden per brief informeren
Positief nieuws (imago bomen)	Paar keer per jaar	Boombeheerder	Regulier	Facebook: 2x per jaar
Storm	Bij storm	Boombeheerder i.s.m. opzichters	Incidenteel	Facebook: 1x per storm Website: 1x per storm
Groeiplaats-verbetering	Paar keer per jaar	Boombeheerder	Incidenteel	Facebook: 2x per jaar (situatieafhankelijk)
Zieke beeldbepalende bomen	Incidenteel	Boombeheerder	Incidenteel	Aanpak: • Betrokken informeren per brief • Indien behoefte: in gesprek • Facebook/pers monitoren • Kapaanvraag in weekblad • Eventueel: Facebookbericht bij kap
Particulier beheer van boomspiegels	Op aanvraag	Regisseur groen en spelen i.s.m. collega groen samen doen	Bewoners-participatie	Aanpak: • Informeren over mogelijkheden: persbericht, website, Facebook - Ondersteunen bij uitvoering o.b.v. richtlijnen • Gemeente plaatst logo na uitvoering • Zichtbaar maken op Facebook
Werkzaamheden (project/renovatie)	Project-afhankelijk	Projectleider	Bewoners-participatie	Communicatie vanuit project
Bestrijden eikenprocessierups	April t/m juli	Opzichter plaagdierbestrijding Regisseur groen en spelen	Regulier Bewoners-participatie	Aanpak nog te bepalen: Uitgifte van vogelnestkastjes

Tabel communicatieplanning onderhoudswerkzaamheden.

8. Financiële verantwoording bomenbeheer

In dit hoofdstuk wordt het voorgestelde bomenbeheer financieel vertaald. De vermelde getallen zijn gedeeltelijk op basis van ervaringscijfers uit het verleden en gedeeltelijk op ramingen gebaseerd.

8.1 Kosten cyclisch bomenbeheer

Huidige budget beheer en onderhoud

In onderstaande tabel zijn de kosten onderverdeeld over 5 ketens[6] van beheer en onderhoud bomen (1e kolom) met daarbij de uren omgerekend naar euro's. Voor het totale bomenbeheer is er momenteel € 517.000 budget in geld en uren[7] beschikbaar. Hiervan wordt het grootste gedeelte (75%) benut voor planmatig onderhoud (€ 382.000).

Huidige opbouw budget en uren	Uren (omgerekend naar €)	Budget	Uren & Budget
1. Planmatig onderhoud	€ 208.000	€ 174.000	€ 382.000
2. Projecten (vanuit beheer)	€ 4.000	€ 3.500	€ 7.500
3. Ziekten en aantastingen	€ 4.000	€ 1.500	€ 5.500
4. Bescherming	€ 12.000	€ -	€ 12.000
5. Calamiteiten en meldingen	€ 110.000	€ -	€ 110.000
Totaal	**€ 338.000**	**€ 179.000**	**€ 517.000**

Tabel huidig beschikbaar budget, inclusief uren eigen dienst.

Investeringsbehoefte - Planmatig onderhoud

Het huidige beschikbare budget voor planmatig onderhoud bedraagt € 382.000. Doordat dit momenteel onvoldoende is voor de huidige onderhoudsbehoefte, loopt het achterstallig onderhoud steeds verder op en lopen we risico's op het gebied van veiligheid (voldoen niet aan onze zorgplicht). Daarom is inzet van extra (financiële) middelen gevraagd bij de begroting 2021.

In onderstaand schema staan de benodigde jaarlijkse kosten voor onderhoud per cyclus van drie jaar opgenomen. In de eerste 3-jarige cyclus wordt gestart met het terugdringen van de snoeiachterstanden waarvoor in de eerste 3 jaar een extra financiële inzet nodig is van € 133.000 (€ 515.000 - € 382.000) per jaar. In cyclus 2 kan al volstaan worden met het huidige beschikbare budget voor planmatig onderhoud en vanaf de 3e cyclus (vanaf 2027) is een besparing mogelijk van € 52.000. Dan kan het extra geïnvesteerde bedrag langzaam worden terugverdiend. Over 4 jaar wordt geëvalueerd of het inlopen van de achterstallige snoei volgens planning verloopt en of de besparing op het bomenbeheerbudget met € 52.000 vanaf 2027 doorgevoerd kan worden.

[6] Zie begrippenlijst voor toelichting op de hierboven genoemde ketens.

[7] Uitvoerende werkzaamheden (€57,- per uur) en werkzaamheden boombeheer (€ 70,- per uur).

Planmatig onderhoud	Beschikbaar budget	Benodigd per jaar - cyclus 1	Benodigd per jaar - cyclus 2	Benodigd per jaar - cyclus 3
Inventarisatie (BVO)		€ 0.000	€ 40.000	€ 40.000
Besluitvorming		€ 4.000	€ 3.000	€ 2.000
Voorbereiding		€ 10.000	€ 7.000	€ 6.000
Uitvoering		€ 435.000	€ 310.000	€ 262.000
Procesbegeleiding		€ 12.000	€ 10.000	€ 10.000
Databeheer		€ 14.000	€ 12.000	€ 10.000
Subtotaal	**€ 382.000**	**€ 515.000**	**€ 382.000**	**€ 330.000**
Verschil per cyclus		**-€ 133.000**	**€ 0**	**€ 52.000**

Tabel met beschikbaar en benodigd budget voor planmatig onderhoud per jaar, gedurende 9 jaar.

Investeringsbehoefte – Overige taken

Naast de kosten voor het planmatig onderhoud wordt binnen de kaders van het boomonderhoud ook ingezet op andere taken. Dit betreft bijdragen aan projecten vanuit beheer, bestrijding van ziekten en aantastingen, bescherming (beoordeling, behandeling en afgeven van kapvergunningen) en het afhandelen van calamiteiten en meldingen. Hiervoor is op dit moment een totaalbedrag beschikbaar van € 135.000.

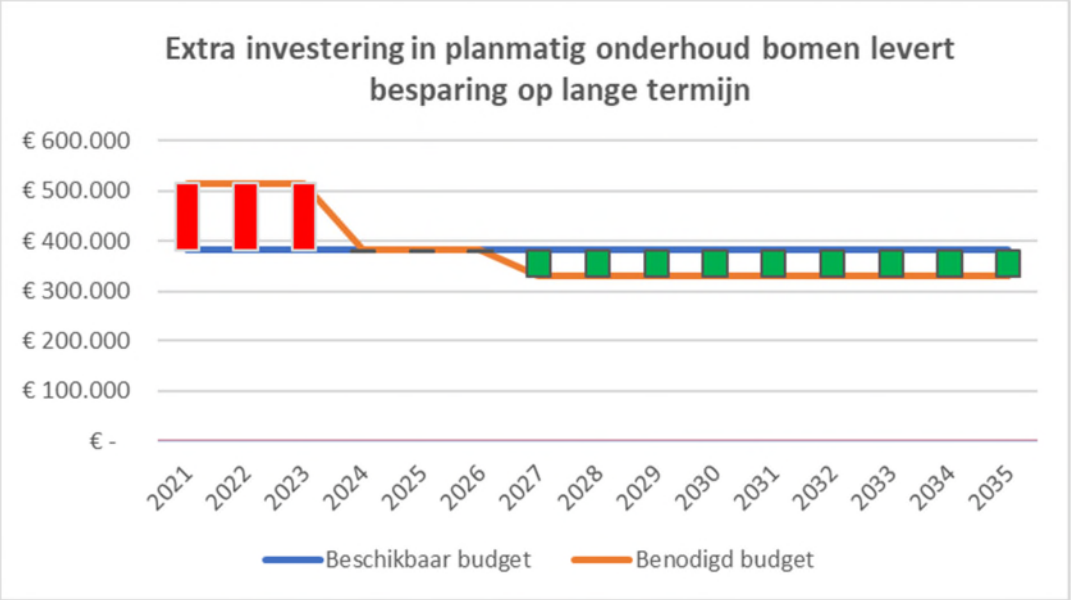
Overige taken	Beschikbaar budget	Benodigd per jaar - cyclus 1	Benodigd per jaar - cyclus 2	Benodigd per jaar - cyclus 3
Projecten (vanuit beheer)	€ 7.500	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000
Ziekten en aantastingen	€ 5.500	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
Bescherming	€ 12.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000
Calamiteiten en meldingen	€ 110.000	€ 90.000	€ 45.000	€ 38.000
Subtotaal	**€ 135.000**	**€ 185.000**	**€ 140.000**	**€ 133.000**
Verschil per cyclus		**€ 50.000**	Nagenoeg nihil	Nagenoeg nihil

Tabel met beschikbaar en benodigd budget voor overige diensten bomenbeheer per jaar, gedurende 9 jaar.

De huidige raming (zie bovenstaand overzicht) voor de andere taken komt in de eerste cyclus echter uit op € 185.000. Hier is dus sprake van een tekort van € 50.000 per jaar. Bij de begroting van 2020 is dit bedrag van € 50.000 reeds beschikbaar gesteld voor 3 jaar (de eerste cyclus).

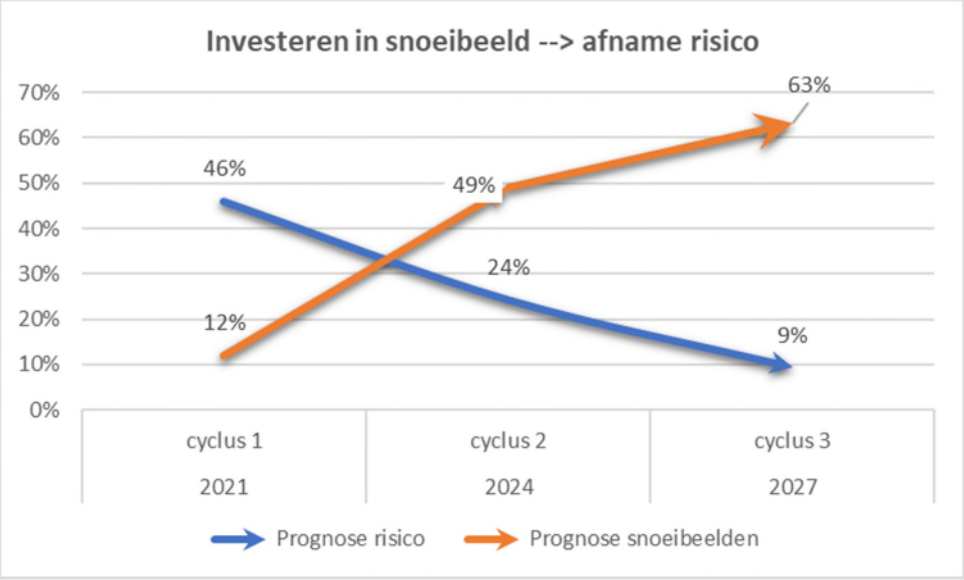
Return on Investment

Met het extra budget voor bomenbeheer is de achterstand aan het eind van de tweede cyclus ingelopen, waardoor de benodigde activiteiten afnemen en dus het benodigde budget daalt.

Grafiek met beschikbaar budget en benodigd budget planmatig boomonderhoud per jaar, gedurende 9 jaar.

Het huidige bewerkingspercentage (aandeel te snoeien bomen) van 88 procent zal naar verwachting afnemen naar 51 procent in de tweede cyclus, en minder dan 40 procent in de derde cyclus. Dit laatste percentage is het te verwachten minimale bewerkingspercentage waarmee in de toekomst rekening gehouden kan worden. Tegelijkertijd zal het aandeel risicobomen afnemen van 46 procent in de eerste cyclus naar ongeveer 24 procent in de tweede cyclus en uiteindelijk ongeveer 9 procent in de derde cyclus.

Kortom met extra investeren in planmatig boomonderhoud wordt een verwachte besparing gerealiseerd op de langere termijn. De snoeiachterstanden worden hiermee weggewerkt (snoeibeelden van 12 procent → 63 procent, bomen komen “op beeld”), waardoor het aantal risicobomen en het aantal meldingen afneemt. Hiermee kunnen we weer voldoen aan onze zorgplicht.

Alternatieve scenario’s boombeheer

Bij het opstellen van dit bomenbeheerplan zijn ook een aantal andere scenario’s voor het bomenbeheer onderzocht. Hierbij zijn de scenario’s zowel vanuit de boomtechnische als de financiële kant onderzocht. Uit dit onderzoek komt naar voren dat op de langere termijn het scenario “extra investeren in planmatig onderhoud” zoals dat in dit bomenbeheerplan is uitgewerkt, zowel financieel als boomtechnisch het beste scenario is.

8.2 Vervangingsopgave

Oudere bomen met ernstig teruglopende conditie

Zoals aangegeven in hoofdstuk 5, heeft een deel van de bomen in gemeente Raalte een verminderde conditie door ouderdom (80 jaar en ouder) en hun conditie verslechterd langzaam. Een groot deel van deze bomen staat buiten de bebouwde kom.
In de loop van de tijd zullen deze bomen vervangen moeten worden voor nieuwe, jonge bomen in een goede groeiplaats.

73 procent van de gemeentelijke bomen van Raalte staat in het buitengebied. Dat komt neer op bijna 35.000 bomen. Naar schatting zijn bijna 7.000 bomen hiervan ouder dan 80 jaar. Dit betekent dat deze bomen in de komende 10 à 20 jaar zullen verslechteren en in aanmerking komen voor vervanging. Overige bomen die binnen de bebouwde kom staan hebben veelal een kortere streefleeftijd (40 jaar).

De gemiddelde vervangingsopgave van het huidige bomenbestand is indicatief bepaald en ligt jaarlijks rond € 500.000. Het is locatierisico afhankelijk (risicosturing) op welk moment bomen vervangen moeten worden. Wanneer in de praktijk blijkt dat bomen langer mee gaan dan de hierboven aangegeven levensduur, dan kan de som van de vervangingsopgave dalen.

Juiste boom op juiste plaats

In het verleden was er minder aandacht voor de juiste boom op de juiste plaats. De afgelopen maanden is een globale inventarisatie uitgevoerd om te bepalen hoeveel bomen ‘niet op de juiste plaats’ staan (zie ook paragraaf 5.4).
Op dit moment zijn er 300 bomen in beeld. Deze vervanging valt binnen de hierboven genoemde totale vervangingsopgave voor bomen.

De vervangingsopgave maakt geen deel uit van de besluitvorming bomenbeheerplan. De vervangingsopgave voor bomen wordt later vertaald in het Meerjarig Investeringsprogramma (MIP).

8.3 Verantwoording

In de P&C cyclus in Raalte zijn drie rapportagemomenten/verantwoordingsmomenten, te weten: de begroting, één tussentijdse rapportage, namelijk de zomernota en de jaarrekening. In de zomernota wordt tussentijds gerapporteerd wanneer er afwijkingen worden verwacht voor het onderdeel bomen. In 2018 is er bijvoorbeeld extra budget gevraagd en gekregen in verband met de extra kosten die gemaakt zijn door stormschade.

9. Actieplan

De gemeente Raalte heeft met dit beheerplan diverse zaken voor haar bomenbeheer geregeld. Een aantal onderdelen vragen nog om acties. Deze zijn opgenomen in onderstaand actieplan.

Acties	Toelichting	Door wie?	Wanneer afgerond?
Actualisatie groen- en boomstructuren	Op basis van de actuele inspectiegegevens worden de structuren geëvalueerd en waar nodig geactualiseerd.	Vakgroep Groen	2022
Registratie van boomgegevens	*Overstap beheersysteem* Compleet maken en vullen beheersysteem ABS. *Registratie bomen bosplantsoenvakken* Uitwerken registratie bomen in bosplantsoenvakken binnen de kom. *Registratie vrijuitgroeiende bomen* In de komende beheercyclus (potentieel) vrij-uitgroeiende bomen registreren.	Boombeheerder Boombeheerder samen met groenbeheerder Boombeheerder	2021 2022 2025
Aandachtspunten voor onderhoud	*Achterstanden inlopen* Snoeiachterstanden inlopen waardoor het aantal bomen met een veiligheidsrisico en het aantal bomen met probleemtakken terugloopt. *Tijdige begeleidingssnoei* Aandacht om jonge aanplant tijdig te snoeien zodat toekomstige probleemtakken weggenomen worden. Inhaalslag is nodig, aanvullende en soms ingrijpende maatregelen nodig om omgeving weer veilig te krijgen.	Boombeheerder samen met bomenploeg en externe aannemer Boombeheerder samen met bomenploeg en externe aannemer	2026 2026
Maken en vastleggen onderhoudsafspraken pootrechtbomen	Afspraken over inspectie en onderhoud voor 1700 pootrechtbomen worden waar nodig gemaakt.	N.t.b.	2027
Vergroening/ Bestrijding hittestress	Mogelijkheden voor aanplant extra bomen Stimuleren aanleg groene tuinen	Vakgroep Groen Werkgroep klimaatadaptatie	2021 2021
Invoeren strategisch boombeheer	Invoeren processtappen inventariseren, besluiten, voorbereiden en uitvoering.	Boombeheerder regisseur G&S	2021
Juiste boom op juiste plaats	Evaluatie checklist	Integraal	2022
Particulier beheerde boomspiegels	De mogelijkheden voor particulier beheerde boomspiegels wordt verder onderzocht en hiervoor worden richtlijnen opgesteld.	N.t.b.	2021
Knelpunten inrichting openbare ruimte	In kaart brengen bomen dichtbij tracés van kabels en leidingen, riolering en bij verlichting en indien mogelijk (bij herinrichting) verholpen.	Boombeheerder samen met rioolbeheerder	2022
Vervangingsoverzicht bomen	Het opstellen van een vervangingsoverzicht voor bomen t.b.v. totale vervangingsstrategie en het meerjareninvesteringsprogramma.	Boombeheerder regisseur G&S	2021
Vervangingsplan voor essen en paardenkastanjes	In kaart brengen en opstellen vervangingsplan voor aangetaste essen en kastanjes omdat hier komende jaren uitval is te verwachten.	Boombeheerder i.s.m. bomenploeg	2025

Bijlagen

Begrippenlijst

Bijlage A	Inspectie als steekproef
Bijlage B	Toelichting op beleidsstatus
Bijlage C	Aandachtspunten voor inrichting en onderhoud
Bijlage D	Jaarplanning bomenbeheer Raalte
Bijlage E	Taken en verantwoordelijkheden IBVU
Bijlage F	Checklist ‘de juiste boom op de juiste plaats’
Bijlage G	Verbindings- en toegangswegen kernen
Bijlage H	Werken volgens Handboek Bomen
Bijlage I	Landschappen en bomen
Bijlage J	Protocol ziekten en aantastingen
Bijlage K	Beslisbomen
Bijlage L	Richtlijn particulier beheer boomspiegels

Gemeente Raalte